

INSTITUT FOR
MENNESKE
RETTIGHEDER

TOLKNING BAG TREMNER

OM KOMMUNIKATION
MED INDSATTE UDLÆNDINGE
I DANSKE FÆNGSLER

TOLKNING BAG TREMMER

OM KOMMUNIKATION MED INDSATTE UDLÆNDINGE I DANSKE FÆNGSLER
Ligebehandlingsafdelingen, Institut for Menneskerettigheder

Ansvarlig: ligebehandlingschef Nikolaj Nielsen

Redaktion: Nanna Margrethe Krusaa og Line Vikkelsø Slot

Forfattere: Line Vikkelsø Slot (primær), Stine Ludvig Bech (databehandling), Peter Vedel Kessing (juridisk analyse) og Nicolaj Sivan Holst, AU (juridisk analyse)

Redaktionen er afsluttet i august 2021.

Tak til alle informanter, der deltog i spørgeskemaundersøgelsen eller lod sig interviewe til undersøgelsen.

Tak til kommunikationschef Søren Gregersen, Fængselsforbundet.

ISBN: 978-87-7570-018-9

e-ISBN: 978-87-7570-019-6

Forsidefoto: Shutterstock

Layout: Hedda Bank

© 2021 Institut for Menneskerettigheder

Danmarks Nationale Menneskerettighedsinstitution

Wilders Plads 8K

1403 København K

Telefon 32 69 88 88

www.menneskeret.dk

Denne publikation eller dele af den må reproduceres til ikkekommercielle formål med tydelig angivelse af kilde. Vi tilstræber, at vores udgivelser bliver så tilgængelige som muligt. Vi bruger fx store typer, korte linjer, få orddelinger, løs bagkant og stærke kontraster.

Læs mere om tilgængelighed på: www.menneskeret.dk/tilgaengelighed

INDHOLD

RESUMÉ	5
SUMMARY	8
KAPITEL 1 – INDLEDNING	11
1.1 GRÆNSEOVERSKRIDENDE KRIMINALITET	12
1.2 ANDELEN AF UDLÆNDINGE I DANSKE ARRESTHUSE OG FÆNGSLER	13
1.3 MANGE NATIONALITETER BLANDT INDSATTE UDLÆNDINGE	13
1.4 FORBUDET MOD MOBILTELEFONER OG LIGNENDE KOMMUNIKATIONSUDSTYR	15
1.5 FLERE LANGVARIGE STRAFCELLEANBRINGELSER	16
KAPITEL 2 – RAMMERNE FOR TOLKNING I DANSKE ARRESTHUSE OG FÆNGSLER	17
2.1 MENNESKERETLIG RAMME	17
2.1.1 EMRK og EMD-praksis	18
2.2 DE EUROPÆISKE FÆNGSELSREGLER	19
2.3 DANSK RET	20
2.3.1 Lovgivningsrammen	21
2.3.2 De administrative regler	21
2.3. OPSAMLING	23
KAPITEL 3 – METODE	25
3.1 SPØRGESKEMAUNDERSØGELSEN	25
3.2 KVALITATIVE INTERVIEWS MED FÆNGSELSBETJENTE	25
KAPITEL 4 – ANALYSE AF DATA FRA SPØRGESKEMA- UNDERSØGELSEN BLANDT FÆNGSELSBETJENTE	26
4.1 ET ØGET ARBEJDSPRES	26
4.2 MANGE UDENLANDSKE INDSATTE	27
4.3 SPROGLIGE BARRIERER VANSKELIGGØR KOMMUNIKATIONEN	27
4.4 HVAD DER KOMMUNIKERES OM	28
4.5 KONFLIKTER SOM FØLGE AF SPROGLIGE BARRIERER	31
4.5.1 Særligt i arresthusene og de lukkede fængsler oplever man konflikter som følge af sproglige barrierer	33
4.6 MAGTANVENDELSE SOM FØLGE AF SPROGLIGE BARRIERER	34
4.7 ANVENDELSE AF TOLK VED INDSÆTTELSESSAMTALEN	35
4.8 ANVENDELSE AF TOLK VED LÆGEBESØG	36

4.9	ANVENDELSE AF TOLK VED BESØG HOS SYGEPLEJERSKEN	37
4.10	ANVENDELSE AF TOLK IFM. IKENDELSE AF STRAFCELLE	38
	4.10.1 Særligt i arresthusene anvendes i mindre udstrækning tolke ifm. strafcelle	40
4.11	ANSATTE I TOLKEROLLEN	41
4.12	MEDINDSATTE I TOLKEROLLEN	41
4.13	STATIONÆRE PC'ER MED GOOGLE TRANSLATE OG STATIONÆRE TELEFONER	42
4.14	LØSNINGER IF. RESPONDENTERNE	44
	4.14.1 Håndholdte digitale oversættelsesapparater	44
	4.14.2 Nem adgang til telefontolke	45
	KAPITEL 5 – KONKLUSION OG ANBEFALINGER	46
5.1	TOLKNING IFM. FORHØR OG IKENDELSE AF DISCIPLINÆRSTRAF (FX STRAFCELLE)	47
5.2	NEM ADGANG TIL TOLKNING I ALLE ARRESTHUSE OG FÆNGSLER	47
	BILAG	49
	BILAGSOVERSIGT	49
	BILAG 1. REPRÆSENTATIVITET	50
	BILAG 2. TRAVLHED	51
	BILAG 3. MANGE UDENLANDSKE INDSATTE	52
	BILAG 4. SÆRLIGT I ARRESTHUSENE OG DE LUKKEDE FÆNGSLER OPLEVER MAN KONFLIKTER SOM FØLGE AF SPROGLIGE BARRIERER	53
	BILAG 5. FREKVENSEN FOR NYE INDSATTE, SOM ER VANSKELIGE AT KOMMUNIKERE MED, FORDI ANSATTE OG INDSATTE IKKE TALER SAMME SPROG, FORDELT PÅ INSTITUTIONSTYPE	54
	BILAG 6. HVILKE TOLKE ELLER HJÆLPEMIDLER DER ANVENDES VED INDSÆTTELSESSAMTALEN	55
	BILAG 7. HVILKE TOLKE ELLER HJÆLPEMIDLER DER ANVENDES VED LÆGEBESØG	56
	BILAG 8. HVILKE TOLKE ELLER HJÆLPEMIDLER DER ANVENDES VED BESØG HOS SYGEPLEJERSKEN	57
	BILAG 9. HVILKE TOLKE ELLER HJÆLPEMIDLER DER ANVENDES IFM. IKENDELSE AF STRAFCELLE	58
	BILAG 10. FREKVENSEN FOR NYE INDSATTE, SOM ER VANSKELIGE AT KOMMUNIKERE MED, FORDI ANSATTE OG INDSATTE IKKE TALER SAMME SPROG, FORDELT PÅ INSTITUTIONSTYPE	59
	BILAG 11. HYPPIGHED AF KONTAKT MED INDSATTE, DER ENDER I KONFLIKT (SOM FØLGE AF KOMMUNIKATIONSBARRIERER), FORDELT PÅ FORSLAG TIL, HVAD DER KUNNE LETTE KOMMUNIKATIONEN MELLEM FÆNGSELSBETJENTENE OG DE INDSATTE	60
	BILAG 12. HJÆLPEMIDLER, DER KAN LETTE KOMMUNIKATIONEN	61
	BILAG 13. PEGEKORT TIL KROPSVISITATION - KRIMINALFORSORGEN	62
	NOTER	66

RESUMÉ

TOLKNING BAG TREMMER

Antallet af udlændinge bag tremmer i danske arresthuse og fængsler udgør i dag en forholdsvis stor andel af de indsatte. Herunder udlændinge, som hverken taler eller forstår dansk eller engelsk (eller et andet sprog, som de ansatte i fængslerne taler).

I den daglige kommunikation skal ansatte i arresthuse og fængsler, if. "Cirkulæreskrivelse om tolkning",¹ sikre sig, at den indsatte udlænding forstår, hvad der foregår i institutionen. Det betyder, at kommunikationen skal foregå på et sprog, som den indsatte med rimelighed forstår.

If. cirkulæret har den indsatte i visse situationer mere 'ret' til tolkning end i andre. Således bør anvendelse af tolk "efter en konkret vurdering navnlig [...] kunne være nødvendig" bl.a. ved ikendelse af disciplinærstraf, magtudøvelse samt lægetilsyn og -behandling.

Mens cirkulæret lægger op til, at der i den enkelte situation foretages en konkret vurdering/et skøn, tager de menneskeretlige anbefalinger på visse områder klart stilling. Således fremhæver disse anbefalinger, at der ved disciplinærstraf **skal** anvendes tolk, hvis den indsatte ikke forstår det sprog, der anvendes under forhøret. Hvis ikke der tilbydes tolkning, kan indsatte udlændinge blive ikendt disciplinærstraf uden at forstå, hvad der ligger til grund herfor, og uden mulighed for at imødegå anklagerne.

Også i andre situationer kan tolkning være påkrævet. Praksis i danske arresthuse og fængsler peger imidlertid i retning af, at anvendelsen af tolkebistand generelt er sparsom, og at tolke anvendes i mindre omfang, end tolkecirkulæret (og de menneskeretlige anbefalinger) lægger op til.

Manglende tolkning kan ikke alene skabe problemer for den enkelte indsatte udlænding. Det kan også øge konfliktniveauet i arresthuse og fængsler og i sidste ende føre til øget magtanvendelse.

Det bør i sammenhængen nævnes, at ansatte i arresthuse og fængsler generelt har travlt og arbejder under et betragteligt pres.

Til belysning af praksis anvendes i rapporten et større datamateriale fra en spørgeskemaundersøgelse blandt Fængselsforbundets medlemmer. Undersøgelsen er gennemført i foråret 2021.

TOLKNING IFM. FORHØR OG IKENDELSE AF DISCIPLINÆRSTRAF (FX STRAFCELLE)

Datamaterialet fra spørgeskemaundersøgelsen viser, at der i danske arresthuse og fængsler kun i beskedent omfang anvendes tolk, når en indsat bliver ikendt strafcelle eller lign., og personalet ikke kan forklare sanktionen pga. sprogbarrierer.

Af svarfordelingen fremgår det således, at kun 15 pct. har svaret bekræftende på, at der i disse situationer altid eller ofte anvendes tolk. Når der **faktisk** anvendes tolk, anvendes hyppigst en kollega, der taler det relevante fremmedsprog, og næsthypigst en professionel telefontolk. Adspurgte om der benyttes andre 'hjælpemidler' end en tolk, svarer en fjerdedel, at der benyttes en medindsat.

Særligt ved ikendelse af disciplinærstraf – herunder strafcelle – er det imidlertid vigtigt, at den indsatte forstår og kan forsvare sig mod de anklager, der er rettet mod ham, ligesom det i særlig grad kan være betænkeligt at anvende medindsatte til tolkning under disciplinært forhør. Som allerede nævnt fremhæver de menneskeretlige anbefalinger på området da også, at indsatte, der ikke forstår det sprog, der anvendes under forhøret, **skal** have fri adgang til tolkning.

Institut for Menneskerettigheder anbefaler,

- at Justitsministeriet ændrer det danske tolkecirkulære, således at det i overensstemmelse med enslydende menneskeretlige anbefalinger på området præciseres, at der ved disciplinærsager (fx ikendelse af strafcelle) **skal** anvendes tolk, hvis den indsatte ikke forstår og kan kommunikere på det sprog, der anvendes under forhøret.

NEM ADGANG TIL TOLKNING I ALLE ARRESTHUSE OG FÆNGSLER

Datamaterialet viser endvidere, at der opstår konflikter, som formentlig kunne have været undgået, hvis kommunikationen mellem ansatte og indsatte udlændinge havde bedre vilkår.

I undersøgelsen er fængselsbetjentene blevet spurgt, hvor ofte kontakten med indsatte ender i en konflikt, fordi der tales forskellige sprog, og ingen kan hjælpe med at oversætte. Her svarer 25 pct., at det sker dagligt/næsten dagligt eller ugentligt, mens 22 pct. svarer, at det sker månedligt. Altså oplever næsten halvdelen af fængselsbetjentene, at de relativt ofte står i en konflikt med en indsat pga. kommunikationsbarrierer.

Mobilforbuddet fra 2016 har betydet, at fængselsbetjentene ikke længere kan anvende tablets med Google Translate ude ved cellerne.

Af undersøgelsen fremgår det, at fængselsbetjentene anser såvel håndholdte digitale oversættelsesapparater (der fungerer offline) som nem adgang til telefontolke som bud på oplagte tiltag, der kunne bidrage til at lette de daglige udfordringer.

Institut for Menneskerettigheder anbefaler,

- at Direktoratet for Kriminalforsorgen sikrer nem adgang til tolkning i alle arresthuse og fængsler (og lign. institutioner), fx via håndholdte digitale oversættelsesapparater og telefontolk.

SUMMARY

INTERPRETING BEHIND BARS

The number of foreigners detained in Danish detention centres and prisons currently constitutes a relatively large share of inmates. This includes foreigners who neither understand nor speak Danish and English (or another language spoken by the prison staff).

According to the Danish Ministry of Justice's circular on interpreting, in day-to-day communication, staff in detention centres and prisons must ensure that foreign inmates understand what is going on at the institution. This means that the language used in communication with inmates must be one that they have a reasonable understanding of.

According to the circular, the inmate is 'more entitled' to interpreting services in some situations than in other situations. Thus, the circular states that, following a specific assessment, interpreting services could be particularly necessary when imposing a disciplinary punishment, exercising power and in connection with medical checks and treatment, for example.

While the circular suggests that a specific assessment/judgment be made in each individual situation, the human rights recommendations are clear and unambiguous in certain areas. Thus, the recommendations stress that an interpreter **must** be used in connection with disciplinary punishment if the inmate does not understand the language used during the interrogation. The reason is that if they are not offered an interpreter, foreign inmates can receive a disciplinary punishment without understanding the underlying reason for this and without being able to object to the accusations.

Interpreting may also be required in other situations. However, the practice in Danish detention centres and prisons indicates that the use of interpreting services is generally infrequent, and that interpreters are used less frequently than what is proposed in the circular on interpreting (and in the human rights recommendations).

The absence of interpreting services may not only cause problems for the individual foreign inmate. It may also raise the level of conflict in detention centres and prisons, and ultimately lead to an increased use of force.

Note in this context that staff in detention centres and prisons are generally busy and working under considerable pressure.

To shed light on the practice in detention centres and prisons, the report uses comprehensive data collected in a questionnaire survey among the members of the Danish Prison Officers' Union. The survey was conducted in spring 2021.

INTERPRETING IN CONNECTION WITH INTERROGATION AND IMPOSING DISCIPLINARY PUNISHMENT (E.G. SOLITARY CONFINEMENT)

Data from the questionnaire survey shows that interpreters are only used to a modest extent in Danish detention centres and prisons when inmates are sentenced to solitary confinement or similar and the staff is unable to explain the penalty due to language barriers.

The distribution of responses shows that only 15% confirmed that interpreters are always or often used in these situations. When an interpreter is **in fact** used, the interpreter is most frequently a colleague who speaks the relevant foreign language, and second most frequently a professional telephone interpreter. When asked about the use of 'aids' other than interpreters, one out of four answered that other inmates are used for interpreting.

However, when imposing a disciplinary punishment in particular, including solitary confinement, it is important that inmates understand and are able to defend themselves against the accusations against them. Similarly, the practice of using other inmates as interpreters during a disciplinary interrogation causes particular concern. As mentioned previously, the human rights recommendations therefore stress that inmates must have free access to interpreting services if they do not understand the language used during the interrogation.

The Danish Institute for Human Rights recommends

- that the Danish Ministry of Justice amends the circular on interpreting so as to clarify, in line with the wording in the human rights recommendations, that an interpreter **must** be used in connection with a disciplinary punishment case (e.g. solitary confinement) if the inmate does not understand and is unable to communicate in the language used during the interrogation.

EASY ACCESS TO INTERPRETING SERVICES IN ALL DETENTION CENTRES AND PRISONS

The data material further shows that conflicts arise which could probably have been avoided if the conditions for communication between the staff and foreign inmates had been better.

In the survey, the prison officers were asked how often their contact with inmates ended in conflict because the prison officers and the inmates spoke different

languages, and no translation help was available. A total of 25% responded that this takes place daily/almost daily or weekly, while 22% said that it happens monthly. In other words, almost half of the prison officers feel that they relatively often find themselves in a conflict with an inmate due to communication barriers.

The ban on mobile phones introduced in 2016 means that prison officers can no longer use tablets with Google Translate in prison cells.

In the survey, the prison officers state that they consider hand-held digital (offline) translation devices and easy access to telephone interpreters to be obvious initiatives that could help them cope with day-to-day challenges.

The Danish Institute for Human Rights recommends

- that the Directorate of Prisons and Probation ensures easy access to interpreting in all detention centres and prisons (and similar institutions), e.g. through hand-held digital translation devices and access to telephone interpreters.

KAPITEL 1

INDLEDNING

Antallet af udlændinge bag tremmer i danske arresthuse og fængsler udgør en forholdsmæssig stor andel af de indsatte.² Herunder udlændinge, som hverken taler eller forstår dansk eller engelsk (eller et andet sprog, som de ansatte i fængslerne taler). Det giver nogle udfordringer i kommunikationen fængselsbetjente³ og indsatte imellem.

Misforståelser opstår og resulterer i frustration på begge sider. Udgangspunktet kan være banale ønsker hos den indsatte om gårdtur, mulighed for at ryge, foretage et telefonopkald mv., men man går fejl af hinanden. Såfremt misforståelser i kommunikationen eskaleres og kommer ud af kontrol, kan fængselsbetjenten være nødsaget til at anvende magt.

I den daglige kommunikation skal ansatte i arresthuse og fængsler, if. "Cirkulæreskrivelse om tolkning",⁴ sikre sig, at den indsatte udlænding forstår, hvad der foregår i institutionen. Det betyder, at kommunikationen skal foregå på et sprog, som den indsatte med rimelighed forstår.⁵ Som udgangspunkt kan fængselssystemets ansatte anvendes i tolkerollen. Alternativt en medindsat, hvis den indsatte, der skal tolkes for, er indforstået hermed. Hvis hverken ansatte eller medindsatte behersker et sprog, som den indsatte forstår, kan der benyttes en tolk fra Rigspolitiets tolkeoversigt.

I visse situationer har den indsatte imidlertid mere 'ret' til tolkning end i andre. Således bør anvendelse af tolk, if. cirkulæret, "efter en konkret vurdering navnlig [...] kunne være nødvendig" bl.a. ved ikendelse af disciplinærstraf, magtudøvelse samt lægetilsyn og -behandling.⁶

Mens cirkulæret lægger op til, at der i den enkelte situation foretages en konkret vurdering/et skøn, tager de menneskeretlige anbefalinger på visse områder klart stilling. Således fremhæver disse anbefalinger, at der ved disciplinærstraf **skal** anvendes tolk, hvis den indsatte ikke forstår det sprog, der anvendes under forhøret.

I denne rapport ser vi nærmere på såvel den daglige kommunikation mellem fængselsbetjente og indsatte som de situationer, hvor tolkning særligt bør overvejes.

Vi behandler problematikkerne i lyset af det pres, fængselsbetjente generelt arbejder under, og som forventeligt spiller en negativ rolle for muligheden for at

undgå misforståelser/konflikter ansatte og indsatte imellem som følge af sproglige barrierer i kommunikationen.

I rapporten anvendes et større datamateriale fra en spørgeskemaundersøgelse blandt Fængselsforbundets medlemmer. Undersøgelsen er gennemført i foråret 2021 som et samarbejde mellem instituttet og Fængselsforbundet. Se mere herom i kapitel 3 om "Metode".

Kommunikations- og tolkerrelaterede problemstillinger i danske arresthuse og fængsler har over en årrække været i ombudsmandens søgelys. Denne opmærksomhed er bl.a. baggrunden for, at instituttet har set nærmere på området.

Også i relation til COVID-19-pandemien og evt. fremtidige pandemier giver det mening at være opmærksom på, at alle indsatte forstår indholdet af vigtige beskeder. Således anbefaler ombudsmanden i sin rapport om forholdene i Kriminalforsorgens institutioner i COVID-19-perioden, at direktoratet og ledelsen i Kriminalforsorgens institutioner ifm. alvorlige sygdomsudbrud med særlig risiko for smittespredning i øget omfang sikrer, at de indsatte vejledes om retningslinjer for forebyggelse af smittespredning og begrænsning af rettigheder mv. på et sprog, som de forstår, så alle indsatte modtager tilstrækkelig information.⁷

1.1 GRÆNSEOVERSKRIDENDE KRIMINALITET

Globaliseringen har medført, at kriminaliteten inden for de seneste årtier i stigende grad har bevæget sig over landegrænser, og at andelen af udlændinge er steget i nationale fængselssystemer rundt omkring i verden – herunder i Danmark (se fx Smith og Jakobsen, 2017, s. 172).⁸

Problemstillingen har fået en del politisk opmærksomhed, og der er fremført ønske om, at udlændinge i højere grad bør afsone deres straf i hjemlandet.⁹

Uanset om dømte udlændinge sendes til **afsoning** uden for Danmarks grænser, vil danske **arresthuse**, som huser de **varetægtsfængslede**, imidlertid fortsat skulle håndtere et forholdsvis stort antal udlændinge, hvorfor kommunikationsudfordringer fængselsbetjente og indsatte imellem vedbliver at være en problematik.

Som Smith og Jakobsen udtrykker det:

"Selv hvis man med et fingerknips kunne sende de udenlandske afsonere ud af landet, var problemet langt fra løst, da de mange udenlandske varetægtsfængslede stadig ville fylde op i arresterne. Det betyder, at man må gøre en seriøs indsats for at adressere de aktuelle problemer og sikre, at basal kommunikation fungerer ordentligt." (2017, s. 183).

De påpeger i forlængelse heraf, at det er ”stærkt tvivlsomt”, om Google Translate er tilstrækkeligt i den sammenhæng, når forhold omkring indsattes rettigheder, disciplinære straffe, konflikter, racisme mm. opstår.

Hertil skal bemærkes, at anvendelse af Google Translate på **mobile** enheder som telefoner og tablets grundet mobilforbuddet ikke længere er en mulighed og ikke har været det siden 2016 (se mere herom i afsnit 1.4 ”Forbuddet mod mobiltelefoner og lignende kommunikationsudstyr”).

1.2 ANDELEN AF UDLÆNDINGE I DANSKE ARRESTHUSE OG FÆNGSLER

Som nævnt udgør udlændinge en forholdsmæssig stor andel af de indsatte i danske arresthuse og fængsler, og i kraft af globaliseringen er der tale om en accelererende tendens.¹⁰

En opgørelse fra Kriminalforsorgen viser, at 29,5 pct. af indsatte i arresthuse og fængsler i oktober 2019 havde andet statsborgerskab end dansk.¹¹ Hvor stor en andel heraf, der taler eller forstår dansk (eller engelsk eller et andet sprog, som de ansatte i fængslerne taler), er der ikke tal på, men det må formodes, at langt fra alle udgør en kommunikativ udfordring.

Det er imidlertid oplagt, at omfanget af udlændinge i danske arresthuse og fængsler til en vis udstrækning medfører et pres på kommunikationen fængselsbetjente og indsatte imellem.

Samtidig er der sket et fald i antallet af fængselsbetjente de senere år. Af Kriminalforsorgens ”Statistik 2019” fremgår det således, at antallet af fuldtidsansatte i gruppen ’opsynspersonale’ i 2015 udgjorde 2.510 personer, mens antallet i 2019 var 2.113.¹² Og ser vi på udviklingen over en tiårig periode (fra 2010 til 2019), fremgår det, at antallet har været stødt faldende.¹³

Endvidere er der over en årrække kommet flere og flere indsatte, hvilket i sig selv udfordrer hverdagen i arresthuse og fængsler.¹⁴

1.3 MANGE NATIONALITETER BLANDT INDSATTE UDLÆNDINGE

Som det fremgår af tabel 1, dækker gruppen af indsatte udlændinge over en bred vifte af nationaliteter. Ser vi på belægget i arresthuse og fængsler i oktober 2019, fordelt efter statsborgerskab, fremgår det, at de 29,5 % med et andet statsborgerskab end dansk fordeler sig på mere end 45 nationaliteter.

Den næststørste gruppe efter danske statsborgere var i 2019 rumænere, dernæst irakere, efterfulgt af iranere, somaliere og tyrkere på en delt tredjeplads. På fjerdepladsen litauere, på femtepladsen afghanere, og på en delt sjetteplads pakistanere og svenskere. De resterende nationaliteter udgjorde hver for sig mindre end 1 pct. af det samlede belæg.¹⁵

TABEL 1. STATSBOGERSKAB

Belægget i fængsler og arresthuse, fordelt efter statsborgerskab. 31. oktober 2019

Statsborgerskab	n	%
Danmark	2815	70,5
Øvrige lande	125	3,1
Rumænien	112	2,8
Irak	95	2,4
Iran	68	1,7
Somalia	67	1,7
Tyrkiet	67	1,7
Litauen	53	1,3
Afghanistan	48	1,2
Polen	45	1,1
Syrien	45	1,1
Sverige	27	0,7
Nigeria	25	0,6
Pakistan	25	0,6
Algeriet	24	0,6
Marokko	24	0,6
Albanien	23	0,6
Holland	20	0,5
Serbien	18	0,5
Jugoslavien	16	0,4
Makedonien	15	0,4
Statsløs Palæstinenser	15	0,4
Bosnien-Hercegovina	14	0,4
Tunesien	14	0,4
Eritrea	13	0,3
Rusland	13	0,3
Statsløs	13	0,3
Georgien	10	0,3
Ukendt	10	0,3
Letland	9	0,2
Libanon	9	0,2
Norge	9	0,2
Tyskland	9	0,2
Ukraine	9	0,2
Vietnam	9	0,2

Statsborgerskab	n	%
Bulgarien	8	0,2
Ghana	8	0,2
Kroatien	8	0,2
Libyen	8	0,2
Storbritannien	8	0,2
Colombia	7	0,2
Jordan	7	0,2
Kina	7	0,2
Moldova	7	0,2
Brasilien	6	0,2
Kosovo	6	0,2
I alt	3.993	100

Note: Lande repræsenteret med mindre end 6 personer indgår under "Øvrige lande".

Kilde: Kriminalforsorgen, Statistik, etnicitet og statsborgerskab 2019, <https://www.kriminalforsorgen.dk/wp-content/uploads/2020/11/etnernoteat-2019-juli-20-revideret-september-20.pdf>

Tabellen viser, at 29,5 % af indsatte i fængsler og arresthuse havde et andet statsborgerskab end dansk. Det er en stigning på 0,9 %-point i forhold til opgørelsen den 30. november 2018, hvor andelen var opgjort til 28,6 %.

Tallene i tabellen viser bl.a., at det ville være vanskeligt at overkomme kommunikationsfordringerne fængselsbetjente og indsatte udlændinge imellem blot ved at specialisere personalet i bestemte sprog.

1.4 FORBUDET MOD MOBILTELEFONER OG LIGNENDE KOMMUNIKATIONSUDSTYR

Siden 1. august 2016 har det ikke været tilladt for personale (eller andre) at medbringe mobiltelefoner og lign. kommunikationsudstyr i landets arresthuse og fængsler. Forbuddet gælder både i de åbne og lukkede arresthuse og fængsler, og personalet har siden denne dato kunnet se frem til at få en bøde eller komme i fængsel i op til et halvt år for at tage en privat mobiltelefon med inden for murene.¹⁶ Tiltaget er et blandt mange, som blev sat i gang af daværende justitsminister Søren Pind (V) som led i et forsøg på at bekæmpe brugen af mobiltelefoner blandt indsatte.

Særligt to forhold førte til, at Folketinget besluttede at styrke indsatsen mod mobiltelefoner i fængsler. En redegørelse fra Kriminalforsorgen, Københavns Politi, PET og Rigsadvokaten om forholdene for de varetægtsfængslede i terrrorsagen ved Krudttønden viste, at de sigtede havde været i besiddelse af flere mobiltelefoner under varetægtsfængslingen. Derudover havde der været sager med pædofilidømte anbragt på særligt sikrede afdelinger, som havde haft adgang til mobiltelefoner og internet, som de havde anvendt til pædofile formål.¹⁷

Indsatsen mod mobiltelefoner og lign. kommunikationsudstyr har imidlertid betydet, at fængselsbetjentene ikke længere kan benytte fx Google Translate via tablets eller andre mobile enheder som et redskab i kommunikationen med ikke-dansktalende indsatte. Som det fremgår af kapitel 4, opleves det som et problem flere steder, da muligheden for at kommunikere med de indsatte dermed er forringet.

Med lovændringen fulgte desuden øgede krav til fængselsbetjentene om at foretage hyppige person- og cellevisitationer. En evaluering fra oktober 2019 konkluderer, at fængselsbetjentene finder det svært at opbygge en positiv relation til de indsatte med de nye retningslinjer, og at der er sket en opgaveforskydning, således at fængselsbetjentene nu udfører flere sikkerhedsorienterede kontrolopgaver og færre resocialiserende indsatser.¹⁸

1.5 FLERE LANGVARIGE STRAFCELLEANBRINGELSER

Flere voldsparede unge mænd, særligt fra bandemiljøet, er hen over de senere år blevet fængslet, og der har været en række alvorlige overfald på fængselsbetjente både inden for og uden for fængslerne. Som følge heraf er kursen blevet strammet over for de indsatte, "og indsatte, der begår disciplinære forseelser, skal nu ikendes disciplinær straf i form af advarsel, bøde, eller mest alvorligt strafcelle. Tidligere havde fængslerne et skøn."¹⁹ Den strammere kurs har bl.a. medført en markant øget brug af langvarige strafcelleanbringelser. Mens syv indsatte var isoleret i strafcelle i 15 dage eller mere i 2015, var antallet 674 i 2018. Flere har påpeget, at langvarige anbringelser i strafcelle er i strid med såvel sundhedsfaglige anbefalinger som internationale fængselsstandarder. Danmark er da også det eneste nordiske land, der i så udpræget grad anvender isolation som disciplinærstraf.²⁰

Da også **udlændinge** ikendes strafcelle, er processen under forhøret, der går forud for anbringelsen af den indsatte, interessant set i lyset af denne rapport.²¹

KAPITEL 2

RAMMERNE FOR TOLKNING I DANSKE ARRESTHUSE OG FÆNGSLER

Udlændinge i danske arresthuse og fængsler kan have behov for tolkebistand pga. manglende dansk kundskaber.

Behovet for tolkebistand kan være knyttet til forskellige forhold eller omstændigheder ifm. varetægtsfængsling eller afsoning, fx samtale med sundhedspersonale, fængselspersonale, præst eller lign., eller afgørelse om prøveløsladelse, overførelse til afsoning i hjemlandet, udgang eller disciplinærstraf mv.

Den retlige regulering af frihedsberøvede personers ret til eller mulighed for tolkebistand varierer alt efter, hvor i straffesagsprocessen de befinder sig. Dette betyder, at den retlige ramme for tolkebistand både udgøres af straffeprocessuelle og straffuldbyrdsregler, sundhedsretlige regler og almindelige forvaltningsretlige regler og principper.

I vores rapport om tolkning i retsvæsnen fra 2015 har vi behandlet reglerne for tolkning for varetægtsarrestanter, inden en straffesag er afgjort.²² I nærværende rapport fokuserer vi primært på tolkning i relation til selve 'opholdet' i arresthus eller fængsel.

Nedenfor behandles den menneskeretlige ramme, herunder de europæiske fængselsregler og derefter den danske regulering af indsatte udlændinges ret til og muligheder for tolkebistand.

2.1 MENNESKERETLIG RAMME

Ligebehandling er et grundlæggende princip inden for menneskerettighederne. Alle centrale menneskerettighedskonventioner indeholder et diskriminationsforbud, herunder FN's konvention om borgerlige og politiske rettigheder, Den Europæiske Menneskerettighedskonvention (EMRK) og EU's charter om grundlæggende rettigheder.

Det vil kunne være i strid med diskriminationsforbuddet, hvis manglende dansk kundskaber hos en indsat eller generelt manglende mulighed for at kunne kommunikere med fængselspersonalet betyder, at den indsatte har ringere vilkår end andre indsatte.

2.1.1 EMRK OG EMD-PRAKSIS

EMRK indeholder som nævnt et diskriminationsforbud, og alle konventionens materielle artikler skal læses i lyset af dette ikke-diskriminationsprincip, jf. artikel 14 i konventionen. Ved udøvelsen af de rettigheder, der er sikret i konventionen, skal Danmark således sikre, at der ikke sker diskrimination pga. sprog, nationalitet mv. De for denne rapport mest relevante bestemmelser er artikel 3, artikel 5, stk. 2, artikel 6 og artikel 8.

Det følger af artikel 5, stk. 2, i EMRK, at enhver, der anholdes, snarest muligt og på et sprog, som vedkommende forstår, skal underrettes om grundene til anholdelsen og om enhver sigtelse mod vedkommende. Informationen behøver ikke nødvendigvis at blive givet på den pågældendes modersmål, men fængselsmyndighederne skal sikre sig, at den pågældende er i stand til at forstå informationen, og om nødvendigt sikre den fornødne oversættelse eller tolkning.²³

EMRK artikel 3 beskytter mod tortur og umenneskelig eller nedværdigende behandling. Personer, der er frihedsberøvede, skal således afsone under forhold, der ikke udsætter dem for afsavn, lidelser eller krænkelser, der overstiger den lidelse, som er forbundet med selve frihedsberøvelsen.²⁴ Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol (EMD) har generelt fastslået, at manglende ressourcer ikke kan berettige brud på artikel 3.²⁵ Domstolen har endnu ikke taget stilling til, om mangelfuld tolkebistand under afsoning kan udgøre en selvstændig krænkelse af artikel 3.

Fra EMD-praksis ses dog Rooman 31/1 2019 (Storkammerafgørelse), hvor klager, der var psykisk syg, havde været tvangsindlagt siden 2004. Klager talte alene tysk, men der var ikke noget tysktalende personale på institutionen. Et socialt beskyttelsesnævn havde flere gange over for institutionen indikeret, at sprogvanskeligheder kunne fratage klager en reel behandlingsmulighed. EMD udtalte, at det rent sproglige element kan være afgørende for, om der findes en passende psykiatrisk behandling som krævet efter artikel 3, særligt hvis ikke der træffes andre kompenserende tiltag, fx eksterne speciallæger, der kan tale det relevante sprog, eller udvidet tolkebistand mv.²⁶ Domstolen fandt, at det var i strid med artikel 3, at klager havde været tvangsindlagt uden tysktalende behandlingsmuligheder, henset til at institutionen ikke havde taget kompenserende tiltag, men blot fastslået, at der ikke var noget tysktalende personale ansat på institutionen, samt at klager var for farlig til at være anbragt på en anden tysktalende institution.

Konventionens artikel 8 beskytter privat- og familielivet. Der kan gøres indgreb i disse rettigheder, hvis disse er nødvendige og proportionale ud fra almene samfundshensyn, fx efterforskning af kriminalitet.²⁷ Indsatte har som andre individer ret til familie- og privatliv, men den naturlige indskrænkning i disse rettigheder, som ligger i selve afsoningsforholdet, er ikke i strid med konventionen. Artikel 8 medfører også positive forpligtigelser for staten, og sammenhængen med konventionens artikel 14 betyder, at staten skal sikre, at udenlandske indsatte

eller andre indsatte, der ikke mestrer det danske sprog, ikke forskelsbehandles på måder, som ikke er nødvendiggjort af selve frihedsberøvelsen. Dette betyder, at manglende dansk kundskaber ikke må være en grund til, at disse indsatte nyder en mindre grad af privatliv end dansktalende indsatte.

EMRK artikel 6 beskytter enhver ret til retfærdig rettergang. Rettigheden medfører en ret til tolkebistand for personer, der anklages for en forbrydelse, og som ikke forstår eller taler det sprog, der anvendes i retten.²⁸ Artikel 6 vedrører hovedsageligt rettigheder under og ifm. straffesagen og indeholder ikke specifikke rettigheder for strafsonere, men diskriminationsforbuddet gælder også under selve afsoningen af idømte fængselsstraffe. Dette vil således være særligt relevant, hvor personer er dømt i første instans og varetægtsfængslet indtil og under ankesagen. Det er vanskeligt generelt og præcist at angive, hvornår en mangelfuld sprogbeherskelse udløser en ret til tolkebistand efter artikel 6. Tolkebistanden skal dog være vederlagsfri.²⁹

2.2 DE EUROPÆISKE FÆNGSELSREGLER

Ministerkomitéen under Europarådet har vedtaget en række specifikke rekommandationer for indsatte i europæiske fængsler.³⁰ Det drejer sig bl.a. om de såkaldte europæiske fængselsregler fra 2006, som senest er blevet opdateret i 2020.³¹ Rekommandationerne er ikke juridisk bindende – men alene anbefalinger – og indsatte vil således ikke kunne støtte ret på disse direkte. Men som det fremgår af Justitsministeriets "Vejledning om lov kvalitet" (VEJ nr. 9539 af 26. juni), pkt. 3.1.3., kan rekommandationer fra Europarådets Ministerkomité have betydning ved udførelsen af danske retsregler, ligesom de danske fængselsmyndigheder bestræber sig på generelt at følge sådanne internationale anbefalinger.³²

Det følger af De Europæiske Fængselsregler³³ kapitel 2, pkt. 38.3 om "Ethnic or linguistic minorities",³⁴ at "[l]inguistic needs shall be met by using competent interpreters and by providing written material in the range of languages used in a particular prison."³⁵

De Europæiske Fængselsregler indeholder også regler om tolkning ifm. disciplinære afgørelser mv. over for indsatte i fængsler. Efter kapitel IV om "Discipline and punishment" har indsatte, der ifm. afsoning eller varetægtsfængsling anklages for disciplinære forseelser, således ret til, at

"a. be informed promptly, in a language which they understand and in detail, of the nature of the accusations against them;
b. have adequate time and facilities for the preparation of their defence;
c. be allowed to defend themselves in person or through legal assistance when the interests of justice so require;
d. be allowed to request the attendance of witnesses and to examine them or to have them examined on their behalf; and
e. have the free assistance of an interpreter if they cannot understand or speak the language used at the hearing."

Tilsvarende fremgår det af regel 41 i FN's fængselsregler – de såkaldte "Nelson Mandela Rules" fra 2015, som ligesom De Europæiske Fængselsregler ikke er retligt forpligtende – at "[i]f the prisoners do not understand or speak the language used at a disciplinary hearing, they shall be assisted by a competent interpreter free of charge."

Ud over De Europæiske Fængselsregler indeholder Europarådets "Recommendation CM/Rec(2012)12 of the Committee of Ministers to member States concerning foreign prisoners" (Rec[2012]) en række særlige anbefalinger vedrørende udenlandske indsatte. Herefter gælder det, som et grundlæggende princip, jf. kapitel 2, pkt. 8, at udenlandske indsatte skal have "appropriate access" til tolkning og oversættelse og mulighed for at lære et sprog, der giver dem mulighed for at kommunikere effektivt i institutionen.³⁶

Udenlandske indsatte skal ligeledes generelt have mulighed for tolkning, når disse skal kommunikere med deres advokat, når dette er nødvendigt.³⁷

Ved disciplinære overtrædelser skal den indsatte have mulighed for tolkebistand, når dette er nødvendigt, af hensyn til den indsattes sprogfærdigheder.³⁸ Her vil det if. anbefalingen være væsentligt, at en sådan tolkebistand og oversættelser er præcise og loyale og udføres af uvildige, der respekterer krav om tavshedspligt.³⁹

Når indsatte har sundhedsmæssige behov, skal der fra institutionens side være opmærksomhed på tolknings- eller oversættelsesbehov. Efter Rec(2012), pkt. 31.4, skal der i sådanne situationer, hvor oversættelse eller tolkning er nødvendig, anvendes personer, som den indsatte er tryk ved, og som vil respektere oplysningernes personfølsomme natur.

2.3 DANSK RET

De danske regler, som udgør rammen for mulighederne for tolkebistand for frihedsberøvede, og detaljeringsgraden heraf er forskellig, alt efter om der er tale om frihedsberøvelse før eller efter dom – altså hhv. varetægtsfængsling og afsoning.

Lovgivningsmæssigt er afsoningsforholdene mv. for personer, der er varetægtsfængslet, reguleret af retsplejeloven. Hvis der er tale om udlændinge, der er frihedsberøvede med henblik på udvisning, vil disse ligeledes være omfattet af udlændingelovens regler. For så vidt angår personer, der afsoner fængselsstraffe, udgøres den lovgivningsmæssige ramme af straffuldbyrdelsesloven.⁴⁰ Dertil kommer, at forvaltningsloven⁴¹ samt almindelige forvaltningsretlige principper også finder anvendelse. Som det fremgår nedenfor, har man i Danmark ikke valgt en mere detaljeret lovgivningsmæssig regulering af tolkebistand for frihedsberøvede. I stedet er området hovedsageligt reguleret via cirkulærer – altså rene administrative retningslinjer, som de indsatte ikke i sig selv kan støtte ret på.

2.3.1 LOVGIVNINGSRAMMEN

Personer, der er idømt en frihedsstraf (afsonere), er underlagt straffuldbyrdelsesloven. Denne lov indeholder regler om selve afsoningen af en frihedsstraf, herunder reglerne for disciplinærstraf ifm. afsoning, mulighed for bøde, strafcelle mv. Loven indeholder dog ingen regler om tolkning.

Kriminalforsorgen, der er den ansvarlige myndighed for strafafsonere og arresthuse, er også en myndighed i forvaltningslovens forstand og er derfor som udgangspunkt omfattet af forvaltningslovens regler og almindelige retsprincipper, herunder den almindelige vejledningspligt, partshøring og begrundelse mv. Forvaltningslovens regler om aktindsigt er dog fraveget i sager om valg af afsoningsinstitution, overførsel til anden afdeling eller institution, udelukkelse fra fællesskab og afgørelse om benådning eller udsættelse, jf. forvaltningslovens § 11, stk. 2.

Det er en følge af forvaltningslovens § 7, hvorefter en forvaltningsmyndighed i fornødent omfang skal yde vejledning og bistand inden for myndighedens område, at myndigheden i et vist omfang er forpligtiget til at skaffe den nødvendige tolkebistand, når den, der henvender sig til myndigheden, ikke behersker det danske sprog godt nok.⁴²

2.3.2 DE ADMINISTRATIVE REGLER

Kriminalforsorgen har udarbejdet to informationsfoldere, "Information om anholdelse og varetægtsfængsling" og "Information om afsoning af fængselsstraf", som er oversat til 16 sprog, inkl. engelsk.⁴³ Det følger af cirkulæret, at det forudsættes, at de relevante institutioner printer disse foldere og udleverer dem til de indsatte ifm. frihedsberøvelsens start.

Ud over de ovennævnte lovregler består reguleringen af muligheden for tolkebistand af Justitsministeriets "Cirkulæreskrivelse nr. 106 af 22. december 2010 om tolkning". Cirkulæret er stilet til Kriminalforsorgens anstalter (fængsler), arresthuse og pensioner og skal således ses som en myndighedsbefaling fra Justitsministeriet. Cirkulæret omfatter frihedsberøvede, uanset om de er varetægtsfængslede eller afsoner en fængselsdom.

Generelt fastslår tolkebistandscirkulæret, at det er det enkelte arresthus eller fængsels opgave ift. hver enkelt indsat udlænding at sikre sig, at den indsatte forstår, hvad der foregår i institutionen. Det understreges i cirkulæret, at denne forpligtigelse også følger af Danmarks internationale forpligtigelser og almindelige offentligretlige regler, herunder forvaltningslovens regler om vejledning, begrundelse mv.

Det følger endvidere af cirkulæret, at det er det enkelte arresthus eller fængsel, der i det enkelte tilfælde vurderer, på hvilket sprog den daglige mundtlige kommunikation med den indsatte udlænding om praktiske og retligt regulerede forhold skal foregå.

Som det fremgår af rapportens indledning, giver cirkulæret ikke den indsatte krav på, at kommunikationen sker på dennes modersmål eller det sprog, den indsatte helst taler, men kommunikationen skal altid foregå på et sprog, som den pågældende med rimelighed forstår.

Skal kommunikationen efter en sådan vurdering ske på et andet sprog end dansk, fremgår det af cirkulæret, at dette som udgangspunkt skal ske ved at benytte personale, der taler det valgte sprog. Medindsatte kan i disse tilfælde evt. også anvendes til tolkningen, såfremt den indsatte er indforstået hermed.

Findes der i situationer ikke blandt personale eller medindsatte nogen, der behersker sprog, som kommunikationen skal foregå på, skal der anvendes en tolk fra Rigspolitiets tolkeoversigt.⁴⁴ Udgiften til tolk afholdes af institutionen.

Cirkulæret angiver, at anvendelse af en sådan tolk efter en konkret vurdering navnlig vil kunne være nødvendig ved indsættelsen i fængslet eller arresthuset og i tilfælde, hvor den indsatte efter reglerne skal have adgang til at udtale sig, inden afgørelse træffes, fx ved anvendelse af disciplinærstraf (herunder ikendelse af strafcelle, som er den mest alvorlige disciplinærstraf), udelukkelse fra fællesskab, overførsel fra åben til lukket institution og frakendelse af udgangstilladelse.

Derudover angiver cirkulæret, at det særligt bør overvejes, om tolk – evt. efterfølgende – er nødvendig i tilfælde, hvor der er foretaget indgreb over for indsatte, som har karakter af tvangsindgreb, fx ifm. visitation, anbringelse i sikringscelle, anvendelse af håndjern og magtudøvelse i øvrigt. Endvidere kan der være særlig anledning til at overveje, om tolk er nødvendig ifm. lægeligt tilsyn og behandling af indsatte.

Det følger af cirkulæret, at afgørelser mv. over for den indsatte, der meddeles skriftligt, som udgangspunkt affattes på dansk. Det er imidlertid også i disse tilfælde institutionens opgave at sikre sig, at den indsatte udlænding forstår afgørelsen. Den skriftligt meddelte afgørelse skal derfor i fornødent omfang ledsages af en mundtlig forklaring af afgørelsens indhold, herunder vejledning om klageadgang.

Det fremgår videre af cirkulæret, at der vil kunne forekomme tilfælde, hvor den indsatte – selv om afgørelsen mundtligt er forklaret som anført ovenfor – kan have et berettiget krav på at få en afgørelse eller centrale dele heraf skriftligt oversat til indsattes modersmål eller evt. et andet sprog.⁴⁵ Dette kan fx være tilfældet, hvor det skønnes af væsentlig betydning for den indsatte, at denne kan fremvise dokumentation for et givent forhold over for hjemlandet eller andre udenlandske myndigheder. Såfremt institutionen ikke selv kan forestå den skriftlige oversættelse, kan dette ske ved at benytte en tolk.⁴⁶ Institutionen afholder i disse tilfælde udgiften til evt. skriftlig tolke- eller oversættelsesbistand.

2.3. OPSAMLING

Det følger som beskrevet ovenfor bl.a. af tolkecirkulæret, at

- Fængselsmyndighederne skal "sikre sig, at den indsatte forstår, hvad der foregår i institutionen,"
- Medindsatte evt. kan anvendes til tolkning, hvis den "indsatte er indforstået med det," samt at
- Anvendelse af tolk "efter en konkret vurdering navnlig vil kunne være nødvendig" bl.a. ved ikendelse af disciplinærstraf, magtudøvelse og ved lægetilsyn og -behandling.

Efter de menneskeretlige standarder skal fængselsmyndighederne tage positive skridt til at sikre, at indsatte i danske fængsler, som ikke mestrer det danske sprog eller kan kommunikere med fængselspersonalet på et andet sprog, i praksis ikke behandles dårligere end andre indsatte, ligesom de skal have reel mulighed for at udøve deres rettigheder mht. fx klage over afgørelser mv. Dette medfører ikke, at udenlandske indsatte har ret til en tolk på ethvert ønskeligt tidspunkt.

Særligt De Europæiske Fængselsregler indeholder en række mere specifikke anbefalinger for myndighederne, når det gælder afsonere og varetægtsarrestanter, der ikke mestrer det danske sprog, herunder grundlæggende at, "[l]inguistic needs shall be met by using competent interpreters and by providing written material in the range of languages used in a particular prison."⁴⁷

Er der tale om disciplinære afgørelser, fx om fratagelse af goder, strafcelle eller lign., vil det være særligt vigtigt, at den indsatte under det afholdte forhør har mulighed for at forstå og gøre sig forståelig. Dette fremhæves som beskrevet ovenfor i De Europæiske Fængselsregler, hvor det anbefales, at indsatte, som anklages for disciplinære forseelser, skal "be informed promptly, in a language which they understand and in detail, of the nature of the accusations against them," samt at de skal "have the free assistance of an interpreter if they cannot understand or speak the language used at the hearing."⁴⁸

Tilsvarende følger det af FN's "Nelson Mandela Rules" fra 2015, at "[i]f the prisoners do not understand or speak the language used at a disciplinary hearing, they shall be assisted by a competent interpreter free of charge."

Det vil i sådanne situationer endvidere kunne være uhensigtsmæssigt at anvende medindsatte som tolke, idet der er risiko for, at den indsatte ikke under forhøret vil turde fortælle sandheden om en given episode af frygt for repressalier, hvis den medindsatte tolk efterfølgende videregiver oplysningerne til andre indsatte.

Ved sundhedsfaglig behandling vil det ligeledes kunne være vigtigt for den indsatte at have mulighed for tolkehjælp. Der vil i disse situationer også være en risiko for, at netop sprogvanskeligheder vil afholde den indsatte fra at få samme

behandling som andre (dansktalende) indsatte. Hensynet til den indsatte's privatliv kan endvidere betyde, at der bør tilkaldes en uvildig tolk, da de oplysninger, der skal videregives til en sundhedsperson, kan være så private eller personfølsomme, at anvendelse af Kriminalforsorgens personale eller andre indsatte ikke vil være i overensstemmelse med Rec(2012), pkt. 31.4, der indeholder anbefaling om anvendelse af en tolk, som den indsatte er tryk ved, og som vil respektere oplysningernes personfølsomme natur. Dette vil særligt gøre sig gældende, hvis der fx er tale om oplysninger, som vedrører seksuel orientering mv.

Sammenfattende kan det konkluderes, at det danske tolkecirkulære generelt synes at afspejle og være på linje med de menneskeretlige anbefalinger på området.

Som beskrevet ovenfor overlader både den menneskeretlige og den danske regulering af tolkning til indsatte imidlertid et betydeligt skøn til fængselsmyndighederne, herunder ift., om den indsatte er i stand til at forstå kommunikationen. Vurderingen af, om tolkning i danske fængsler lever op til menneskeretlige krav og anbefalinger, afhænger således i vidt omfang af, hvordan reglerne og dette skøn administreres i praksis.

Særligt ved ikendelse af disciplinærstraf er det vigtigt, at den indsatte forstår og kan forsvare sig mod de anklager, der er rettet mod ham, ligesom det som nævnt i særlig grad kan være betænkeligt at anvende medindsatte til tolkning under disciplinært forhør. Derfor fremhæves det enslydende i de menneskeretlige anbefalinger på området, herunder De Europæiske Fængselsregler og FN's "Nelson Mandela Rules", at indsatte, der ikke forstår det sprog, der anvendes under forhøret, skal have fri adgang til tolkning.

Det danske tolkecirkulære er ikke på linje hermed. Ift. ikendelse af disciplinærstraf fremgår det alene af tolkecirkulæret, at anvendelse af tolk "efter en konkret vurdering navnlig vil kunne være nødvendig."

Ved vurderingen af, om der skal anvendes tolk under et disciplinært forhør, synes det danske tolkecirkulære således at overlade et større skøn til fængselsmyndighederne, end de menneskeretlige anbefalinger lægger op til. Der kan således på dette område være en særlig risiko for, at praksis udvikler sig i strid med de menneskeretlige anbefalinger, og at udenlandske indsatte ikendes disciplinærstraf under et forhør, hvor de ikke er i stand til at forstå og kommunikere på det anvendte sprog, jf. nærmere undersøgelse af praksis i kapitel 4 nedenfor.

KAPITEL 3

METODE

3.1 SPØRGESKEMAUNDERSØGELSEN

I rapporten anvendes som nævnt et større datamateriale fra en spørgeskemaundersøgelse blandt Fængselsforbundets medlemmer. Undersøgelsen er gennemført i foråret 2021 som et samarbejde mellem instituttet og Fængselsforbundet.

Spørgeskemaet blev 6. april 2021 sendt til 2.243 af Fængselsforbundets medlemmer.⁴⁹ 19. april blev der rykket for svar, og undersøgelsen blev lukket 22. april. Spørgeskemaet er udsendt til samtlige medlemmer bortset fra Fængselsforbundets grønlandske medlemmer og fiskerikontrollører, da spørgsmålene ikke retter sig mod disse grupper. Spørgeskemaet er af praktiske grunde ej heller sendt til de medlemmer, som Fængselsforbundet ikke har mailadresser på. 471 medlemmer (21 pct.) har i forskellig udstrækning færdiggjort spørgeskemaet, mens 356 medlemmer (16 pct.) har besvaret samtlige spørgsmål. Se bilag 1 om "Repræsentativitet".

3.2 KVALITATIVE INTERVIEWS MED FÆNGSELSBETJENTE

Spørgeskemaundersøgelsen er suppleret med en række kvalitative interviews med fængselsbetjente – fem interviews i alt. To er afholdt forud for udsendelsen af spørgeskemaundersøgelsen, mens tre er afholdt efter undersøgelsens gennemførelse. De pågældende fængselsbetjente er udvalgt til interviews, da de samtidig fungerer som tillidsrepræsentanter rundt omkring i fængselsvæsenet og på den baggrund må forventes at have et vist indblik i, hvilke problematikker der rører sig, herunder ift. indsatte udlændinge.

Som det vil fremgå af kapitel 4, anvender vi citater fra de kvalitative interviews, i det omfang de kan bidrage til at konkretisere de tendenser, vi ser i talmaterialet.

I overensstemmelse med almindelige principper for indsamling og anvendelse af kvalitative interviews til brug for undersøgelser som denne er data behandlet fortroligt – såvel i analysefasen som i rapporten. Således fremgår det ikke ved anvendelsen af citater, hvem der står bag en given udtalelse. Formålet med dataindsamlingen har været at identificere relevante problemstillinger – ikke at fremhæve eller udstille konkrete personer.

Såfremt interviewpersonerne har anvendt stednavne mv., er disse oplysninger camoufleret i rapporten. Tilsvarende er der foretaget en let omskrivning af citaterne for at lette læsevenligheden. Betydningen af det sagte er imidlertid ikke ændret.

De interviewede har godkendt anvendelsen af citaterne.

KAPITEL 4

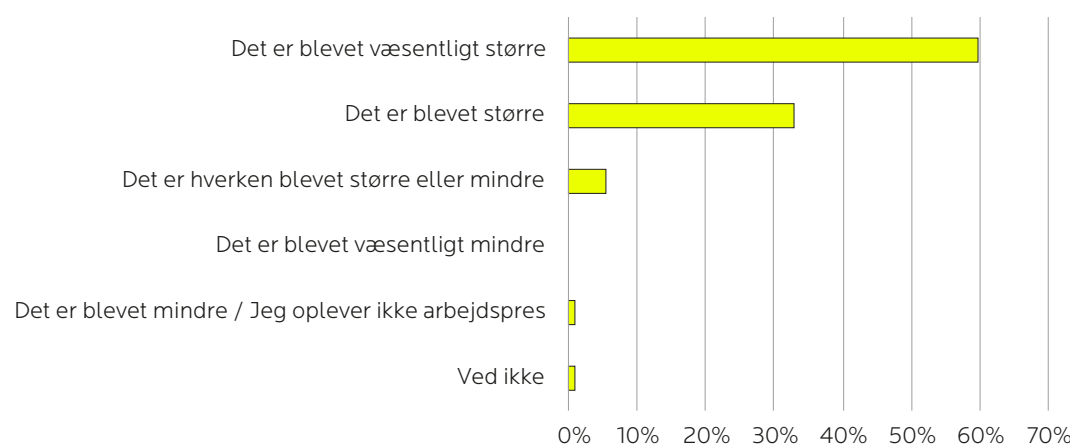
ANALYSE AF DATA FRA SPØRGESKEMAUNDERSØGELSE BLANDT FÆNGSELSBETJENTE⁵⁰

4.1 ET ØGET ARBEJDSPRES

Spørgeskemaundersøgelsen efterlader det klare indtryk, at fængselsbetjente er en faggruppe,⁵¹ der generelt har travlt. Således svarer 25 pct. af respondenterne, at de har meget travlt, og/eller at arbejdet ofte stresser dem, mens 61 pct. svarer: "Vi har travlt." Se evt. bilag 2 om "Travlhed".

Fængselsbetjentene giver samtidig udtryk for, at arbejdspresset er øget væsentligt i den tid, de har været ansat. Langt hovedparten af respondenterne (93 pct.) har således svaret, at arbejdspresset er blevet væsentligt større eller større. Se figur 1.⁵²

FIGUR 1 – FÆNGSELSBETJENTENES VURDERING AF ARBEJDSPRESSET

Oplever du, at arbejdspresset er blevet større eller mindre i den tid, du har været ansat? (N = 471)

Vi har altså at gøre med en udvikling, hvor der – if. fængselsbetjentene – er blevet mindre tid til de opgaver, de forventes at varetage, herunder kommunikationen med de indsatte.

Flere respondenter har kommenteret denne udvikling:

"Der bliver stillet større krav til vores sagsarbejde, som ikke hænger sammen med det antal indsatte, der er pr. betjent." (Fængselsbetjent, åbent fængsel)

"Flere krævende indsatte, færre betjente, ikke tid til personkendskab og resocialisering." (Fængselsbetjent)⁵³

"Vi er blevet færre betjente til flere fanger, og den møj-PC tager utroligt meget tid til sagsbehandling og journalisering. Alt skal jo noteres og dokumenteres." (Fængselsbetjent, lukket fængsel)

"Mange flere administrative opgaver, såsom at registrere [...]. Tiden til det går så fra det vigtige, nemlig den dynamiske sikkerhed, dvs. kontakten til de indsatte. Denne kontakt er uhyre vigtig, da mange problemer derved kan tages 'i opløbet'." (Fængselsbetjent, arresthus)

4.2 MANGE UDENLANDSKE INDSATTE

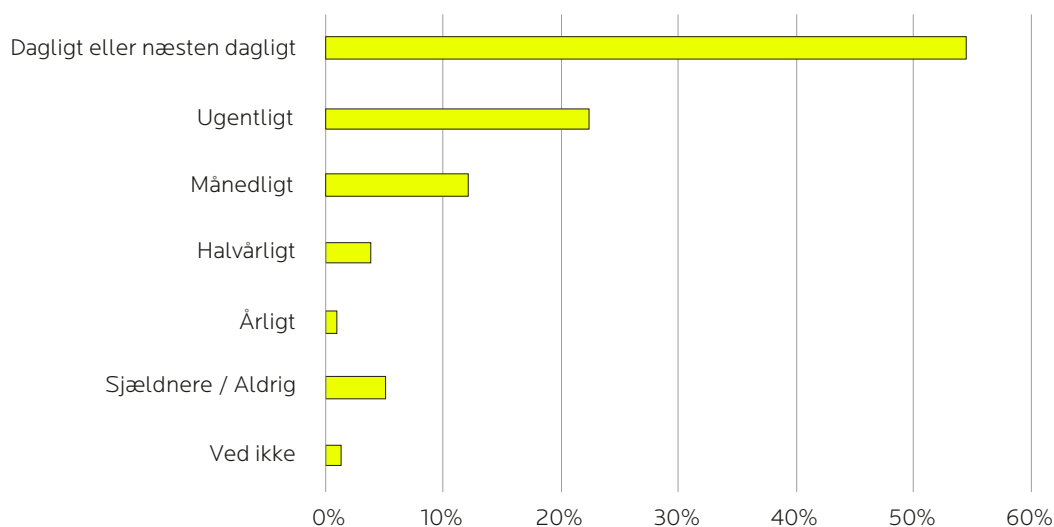
Andelen af indsatte udlændinge i danske arresthuse og fængsler er samtidig relativt stor (se afsnit 1.2).

I spørgeskemaet forholder respondenterne sig til, hvor ofte der kommer nye indsatte i det arresthus eller fængsel, hvor de arbejder, som ikke forstår dem, fordi fængselsbetjenten og den indsatte taler forskellige sprog. Her svarer 56 pct., at det hænder dagligt/næsten dagligt eller ugentligt. Samtidig svarer 27 pct., at det hænder månedligt. Se evt. bilag 3 om "Mange udenlandske indsatte".

4.3 SPROGLIGE BARRIERER VANSKELIGGØR KOMMUNIKATIONEN

Adspurgt, hvor ofte respondenterne oplever, at kommunikationen med en indsat er vanskelig, fordi den ansatte og den indsatte ikke taler samme sprog, svarer hele 76 pct., at det hænder dagligt/næsten dagligt eller ugentligt, mens 12 pct. svarer, at det hænder månedligt. Se figur 2.

FIGUR 2 – HVOR OFTE FÆNGSELSBETJENTE OPLEVER, AT KOMMUNIKATION MED EN INDSAT ER VANSKELIG PGA. SPROGLIGE BARRIERER

Hvor ofte oplever du, at kommunikation med en indsat er vanskelig, fordi I ikke taler samme sprog? (N = 456)

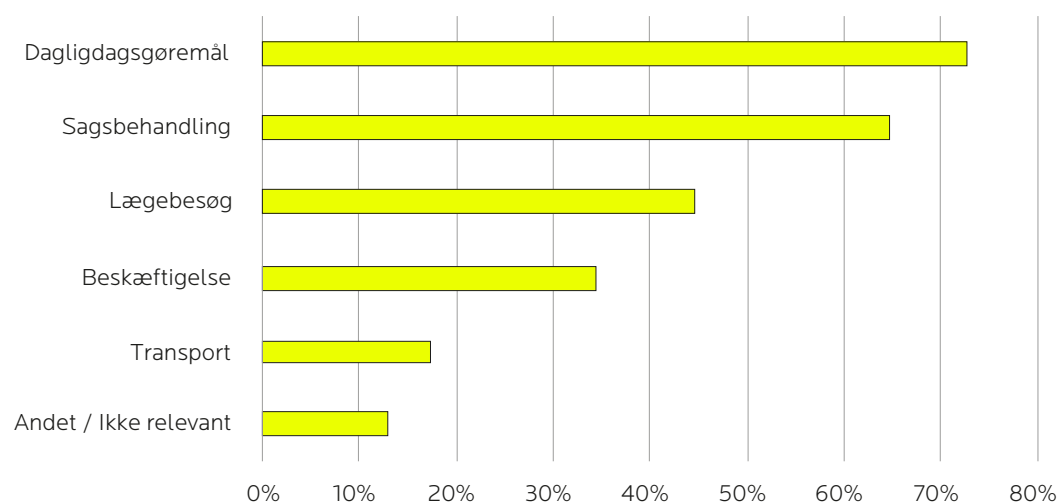
En fængselsbetjent har knyttet flg. kommentarer til besvarelsen:

"[D]a jeg arbejdede i xx-fængsel, var det dagligt, at vi havde sprogproblemer. Inden mobilforbuddet havde vi fået tablets med Google Translate, som vi kunne bruge. Det var megagodt, og jeg oplevede flere gange, at vi forhindrede en potentiel magtanvendelse. De blev så desværre fjernet, da mobilforbuddet kom."
(Fængselsbetjent, åbent fængsel)

4.4 HVAD DER KOMMUNIKERES OM

Af spørgeskemasvarene fremgår det, at kontakten mellem fængselsbetjente og indsatte udlændinge hyppigst drejer sig om dagligdagsgøremål (73 pct.), såsom ønske om gårdtur, toiletbesøg, rygning eller telefonopkald, eller sagsbehandling (62 pct.). Men der kommunikeres også om lægebesøg/helbred (43 pct.) og beskæftigelse (33 pct.) samt transport (16 pct.). Respondenterne har ved dette spørgsmål haft mulighed for at sætte mere end ét kryds. Se figur 3.

FIGUR 3 – HVAD KONTAKTEN HYPPIGST DREJER SIG OM, NÅR KOMMUNIKATION MED EN INDSAT ER VANSKELIG PGA. SPROGLIGE BARRIERER

Hvad drejer kontakten sig hyppigst om, når du er i kontakt med indsatte, som ikke forstår dig, fordi I taler forskellige sprog? (sæt gerne flere krydser) (N = 454)

Fra det kvalitative datamateriale ved vi, at kommunikation om almindelige dagligdagsgøremål eller banale ønsker fra de indsatte i nogle tilfælde leder til konflikt. Misforståelse på misforståelse parterne imellem kan betyde, at det går galt. To fængselsbetjente forklarer det således:

INTERVIEWER: Har du eksempler på, at det er eskaleret for jer eller snarere for den indsatte, fordi I har misforstået hinanden, eller?

FÆNGSELSBETJENT: Ork. Det er der masser af eksempler på. Det kan jo bare være en anmodning om et telefonopkald til familien, men han kan ikke rigtig gøre sig forståelig. Og vi har altså travlt i dagligdagen. Så vi kan ikke stå i flere minutter ved hver enkelt celle for at forsøge at forstå, hvad den indsatte mener. Vi bliver nødt til at få leveret noget mad og gå videre til den næste. Og det er klart, hvis den indsatte så føler, at han har forsøgt at forklare, at han sådan set bare vil have et telefonopkald til sin familie, men at der ikke rigtig er forståelse for det, så kan det udmønte sig i nogle frustrationer, og på sigt kan det udvikle sig til en konflikt. Og i sidste ende en magtanvendelse pga. noget så simpelt som et ønske om et telefonopkald.

...

FÆNGSELSBETJENT: [D]e indsatte får indtryk af, at vi ikke gider dem, hvis vi ikke kan give dem et svar [på det, de spørger om]. [...] Det giver nogle frustrationer, og det giver nogle unødige konflikter. Desværre.

INTERVIEWER: Hvordan kunne sådan en konflikt se ud?

FÆNGSELSBETJENT: Nogle af de ting, der fylder allermest – og det kan måske lyde meget banalt – men det kan jo være sådan noget med, at man gerne vil ud og have noget luft, og her skal vi kommunikere til den indsatte, hvornår det er hans tur. Alt er jo skemalagt herinde. Og det kan godt blive misforstået, hvis man siger: "Du kan ikke komme ud nu, men det kan du i aften, for der er det din afdeling, der skal ud." [...] Og så handler det jo typisk også om, at de ikke kan komme ud og ryge, når de lige har lyst. Og når man så skal stå og forklare det til en indsat, som ingenting forstår, bliver det typisk opfattet som et afslag, for døren ender jo med at blive lukket, når man har prøvet at gøre sig forståelig og håber, at de indsatte har forstået det, man har fortalt, tegnet ... osv. Men man står tit tilbage med en følelse af, at man sgu ikke er helt sikker på, at budskabet er blevet forstået.

INTERVIEWER: Så det er i virkeligheden små ting, kan man sige, som at man gerne vil ryge eller gerne vil ud, der kan spidse til, fordi man ikke kan kommunikere?

FÆNGSELSBETJENT: Ja, og så er det telefonopkald, og det foregår jo med telekort, så det er jo først, når du har haft mulighed for at have en handledag herinde, og det har vi typisk to gange om ugen, og så er du underlagt det, der hedder besøgs- og brevkontrol. Så du har ikke mulighed for at ringe privat. Og dét at skulle forklare sådan nogle ting, og hvordan det virker, når du inde i retten har fået at vide, at du har besøgs- og brevkontrol og ikke kan ringe privat, men kun kan kontakte din forsvarer eller politi og ambassaden osv., dét er en udfordring, når den indsatte nærmest kun kan sige "yes" eller "no".

INTERVIEWER: Ja.

FÆNGSELSBETJENT: Ja. Så det er alt det, der foregår i dagligdagen, kan man sige. At skulle forklare det, det giver udfordringer. Og det ender tit og ofte ud i verbale konflikter og i værste fald magtanvendelse.

...

INTERVIEWER: Ifm. en varetægtsfængsling skal en indsat vel potentielt mange gange frem og tilbage til retten, altså ud af sin celle, ind i retten og tilbage igen. Hvad gør man der, hvis man ikke kan tale med hinanden?

FÆNGSELSBETJENT: Hvis det er en, jeg slet ikke kan kommunikere med, så står jeg altså – og det kan være, det lyder lidt dumt, men det er sådan, det rent faktisk foregår – nærmest og leger foran den indsatte og prøver at forklare ham det ... Jeg lægger hænderne på siden af hovedet og ligner en, der sover, for at signalere:

”i morgen, når du har sovet,” ikke. ... Og så står man og ligner en, der kører bil, og peger på ham, så han forhåbentlig forstår, at han skal ud ... Altså, det er på det niveau, vi er.

INTERVIEWER: Okay, ja. Men han har måske også talt med sin advokat?

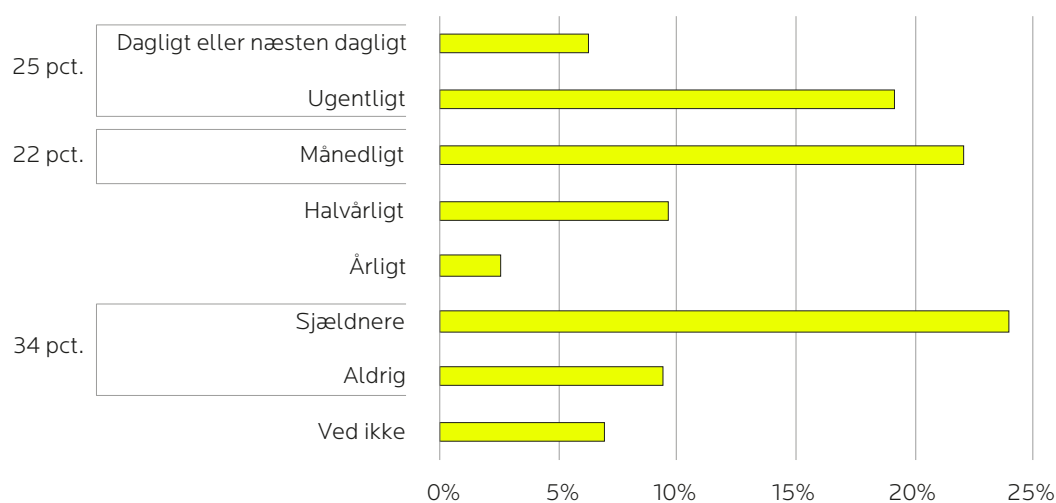
FÆNGSELSBETJENT: Ja, og de har tit tolke med, når de gennemgår sagen, og de kommer ind og besøger dem og sådan noget. Men det er ikke altid, at den indsatte er klar over, at han skal i retten, for der er nogen, der ikke må vide, hvornår de skal af sted, fordi de fx er flugttuede. Så det er ikke alle, der ved det. Det er noget, vi meddeler dem aftenen før eller samme morgen i særlige tilfælde.

4.5 KONFLIKTER SOM FØLGE AF SPROGLIGE BARRIERER

I spørgeskemaet bliver respondenterne adspurgt direkte, hvor ofte kontakten med indsatte ender i en konflikt, fordi der tales forskellige sprog, og ingen kan hjælpe med at oversætte. Konflikt er her defineret som ”situationer, der spidser til, dog uden at det fører til magtanvendelse”.

Her svarer 25 pct., at kontakten med indsatte dagligt/næsten dagligt eller ugentligt ender i en konflikt grundet de sproglige udfordringer. 22 pct. svarer, at det sker på månedlig basis, mens 34 pct. angiver, at det sker sjældnere end årligt eller aldrig. Altså oplever næsten halvdelen af fængselsbetjentene, at de relativt ofte står i en konflikt med en indsat pga. kommunikationsbarrierer. Se figur 4.

FIGUR 4 – HVOR OFTE KONTAKTEN MED INDSATTE ENDER I EN KONFLIKT PGA. SPROGLIGE BARRIERER (MED KONFLIKT FORSTÅS HER, AT SITUATIONER SPIDSER TIL, DOG UDEN AT DET FØRER TIL MAGTANVENDELSE)

Hvor ofte ender din kontakt med indsatte i en konflikt, fordi I taler forskellige sprog, og ingen kan hjælpe med at oversætte? (Med konflikt menes her, at situationer spidser til, dog uden at det fører til magtanvendelse) (N = 434)

En af de interviewede fængselsbetjente giver her et konkret indblik i, hvordan manglende viden – grundet sproglige barrierer – om erfaringer med tortur hos en indsat gav anledning til konflikt:

INTERVIEWER: Nu har vi talt om gårdtur, rygning og telefonopkald mv., dvs. almindelige ting, som de indsatte oplever, at de ikke får adgang til. Er der andre ting, som de oplever, at de ikke får adgang til, eller andre situationer, hvor der opstår konflikt, fordi kommunikationen er vanskelig?

FÆNGSELSBETJENT: Ja. Der kan være situationer med sygdom. [...] Helt konkret har vi haft en indsat, der har været udsat for tortur og faktisk prøvede at forklare os, at det der med, at han blev spærret inde i et lukket rum, det gav nogle tanker om den tortur, han havde været ude for, og det fandt vi så først ud af efter et stykke tid. Det gav os nogle kæmpe udfordringer, for det trickede ham hver gang, døren blev låst. Han fik nogle flashbacks til de erfaringer, han har i rygsækken. Men vi fandt først ud af det, da der var et lægetilsyn. Jeg ved, at vores helseafdeling tit benytter tolke. Jeg har fx her for nylig set, at vores psykiater har haft en tolk med. Det synes jeg jævnligt, at man støder på, men de har jo også mulighed for at planlægge det. [...] Det har vi på ingen måde.

INTERVIEWER: Nej, for det er jo almindelig kommunikation, der foregår her og nu.

FÆNGSELSBETJENT: Ja.

INTERVIEWER: Men der er ikke et eller andet system for, at man kan ringe til tolke, eller?

FÆNGSELSBETJENT: Jeg må faktisk være dig svar skyldig. [...] Det er noget, der ligger langt tilbage, hvis det overhovedet er blevet brugt. Det er før 'tablettid'. Jeg kan ikke huske, at det er noget, vi har brugt. Men vi har jo også mange ansatte med forskellige baggrunde herinde, og så planlægger vi nogle gange tingene ud fra det. "Ham [kollegaen med sprogkompetencerne] kommer i morgen. Jamen, så finder vi bare ud af det i morgen." Altså på den måde. Men det er jo ikke godt nok, at vi venter til i morgen, hvis der sidder én, der er megafrustreret og egentlig prøver at fortælle os, at han er dybt afhængig af noget medicin eller har hjerteproblemer. Hvad ved jeg. Hvis det stadig er en mulighed, tror jeg simpelthen ikke, at folk er klar over den mulighed herinde, for jeg hører aldrig nogen tale om det. Og jeg kommer tit rundt i huset, i og med at jeg også er tillidsrepræsentant. [...]

Flere respondenter har tilsvarende kommenteret spørgsmålet:

"Tidligere, da vi havde tablets med Google Translate, havde vi held med at tage konflikter i opløbet. Desværre blev de fjernet, da mobilforbuddet kom."
(Fængselsbetjent, åbent fængsel)

"Jeg arbejder i arresthus og oplever med jævne mellemrum, at den indsatte kommer retur fra retten og kun har forstået halvdelen af det, der er blevet sagt. Det gør dem meget usikre på, hvornår de kan ringe besked til familien, hvor meget deres varetægt er blevet forlænget, og hvad der generelt skal ske med dem."
(Fængselsbetjent, arresthus)

"Fordi nogle indsatte er så relativt langt væk fra at have kompetencer og færdigheder, der gør det muligt at forklare simple informationer." (Ingen information)⁵⁴

Af kommentarerne ser vi – igen – at fængselsbetjentene beklager, at de i deres kontakt med udenlandske indsatte ikke længere har mulighed for at anvende de tablets med Google Translate, som de inden mobilforbuddet havde til rådighed.

Som det fremgår, fremhæves det samtidig, at der kan være udfordringer med den tolkning, en varetægtsfængslet får tilbudt ved retsmøder, hvilket resulterer i, at det er de ansatte i arresthusene, der står tilbage med 'aben'.

Endelig kan manglende uddannelse – herunder analfabetisme hos udenlandske indsatte – if. de kvalitative udsagn at dømme også forklare, hvorfor kommunikationen indsatte og ansatte imellem kan ende i konflikt.

4.5.1 SÆRLIGT I ARRESTHUSENE OG DE LUKKEDE FÆNGSLER OPLEVER MAN KONFLIKTER SOM FØLGE AF SPROGLIGE BARRIERER

Hvis vi kigger nærmere på tallene i spørgeskemaet, finder vi, at det ikke mindst er i arresthusene og de lukkede fængsler, at man oplever konflikter som følge af sproglige barrierer. Som det fremgår af bilag 4 "Særligt i arresthusene og de lukkede fængsler oplever man konflikter som følge af sproglige barrierer", svarer en tredjedel af fængselsbetjente ansat i arresthus og en fjerdedel af fængselsbetjente ansat i lukket fængsel, at de enten dagligt eller ugentligt oplever konflikter med indsatte som følge af sproglige barrierer, hvormed de adskiller sig markant fra fængselsbetjente i de øvrige institutioner.

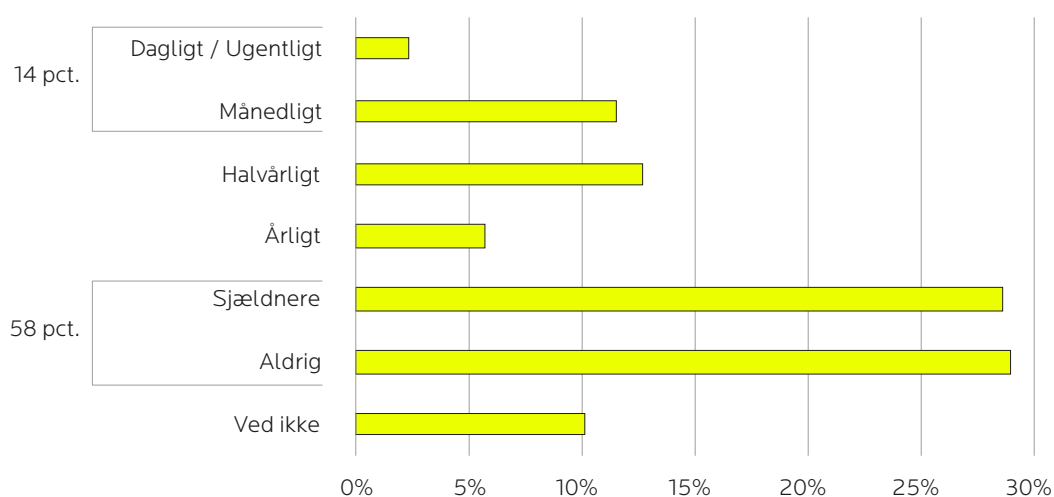
Det forhold, at konflikter er mest udbredte i netop arresthuse og lukkede fængsler, skal formentlig ses i sammenhæng med, at der i disse institutioner mere hyppigt end i de øvrige er tilgang af nye indsatte, som er vanskelige at kommunikere med. I hvert fald ser vi i tallene en sammenhæng mellem andelen af nye indsatte udlændinge og institutionstype. Se evt. bilag 5 om "Frekvensen for nye indsatte,

som er vanskelige at kommunikere med, fordi ansatte og indsatte ikke taler samme sprog, fordelt på institutionstype”.

4.6 MAGTANVENDELSE SOM FØLGE AF SPROGLIGE BARRIERER

I spørgeskemaet bliver respondenterne også forholdt, hvor ofte kontakten med indsatte ender i magtanvendelse, fordi der tales forskellige sprog, og ingen kan hjælpe med at oversætte. Her svarer hovedparten (58 pct.), at det sker sjældnere end årligt eller aldrig. Det er dog værd at bemærke, at 14 pct. svarer månedligt eller oftere end månedligt. Se figur 5.

FIGUR 5 – HVOR OFTE KONTAKTEN MED INDSATTE ENDER MED MAGTANVENDELSE PGA. SPROGLIGE BARRIERER

Hvor ofte ender din kontakt med indsatte med magtanvendelse, fordi I taler forskellige sprog, og ingen kan hjælpe med at oversætte? (N = 434)

En fængselsbetjent gør sig flg. overvejelser ift. magtanvendelse som følge af sproglige barrierer:

FÆNGSELSBETJENT: Tidligere, der havde vi jo sådan nogle tablets, hvor vi havde Google Translate på. Hvis vi så skulle forklare den indsatte nogle ting, kunne vi vise ham oversættelsen på den her tablet. Men det har vi ikke længere mulighed for. Det er sikkerhedsmæssigt. Vi må ikke længere have tablets herinde. Så den mulighed har vi ikke mere. Så det afhænger af vores professionalitet, om konflikterne kan tales ned. Og som sagt, så trækker vi på nogle ansatte, som kan tale de indsattes sprog, hvis vi er heldige, at de er på arbejde. Men det er jo – som du kan høre – langt fra optimalt.

INTERVIEWER: Ja, det lyder ikke sådan. Jeg tænker, at der kan være mange situationer, hvor det går galt. Gør det det?

FÆNGSELSBETJENT: I yderste konsekvens kan det jo føre til magtanvendelse. Altså, hvor vi er nødt til at bruge magt over for den indsatte, fordi vedkommende ikke kan forstå, hvad vi prøver at forklare. Og han bliver selvfølgelig mere og mere hidsig, fordi han ikke kan forstå det, og i sidste ende kan det ende med, at han gør udfald mod os eller gør skade på sig selv. Og så er vi jo nødt til at passivisere ham med magt.

INTERVIEWER: Ja.

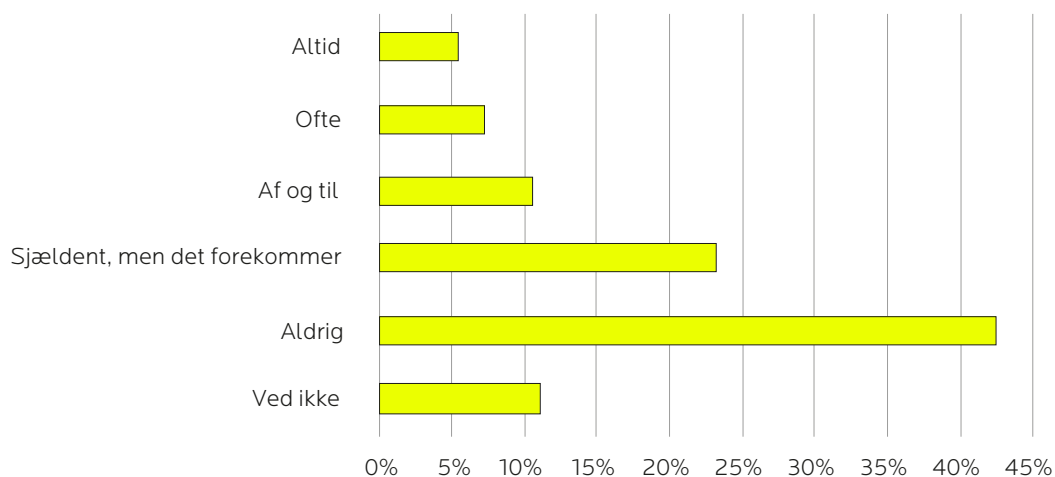
FÆNGSELSBETJENT: Ja. Så det er den yderste konsekvens. Og det sker jævnligt, vil jeg sige. Men det her er ikke en ny problematik. Jeg har været ansat herinde i rigtig mange år. Vi har **aldrig** tilkaldt tolkebistand i forhold til de indsatte. Aldrig.

4.7 ANVENDELSE AF TOLK VED INDSÆTTESAMTALEN

Efter spørgeskemabesvarelserne at dømme er der ikke nogen fast praksis for anvendelse af tolk ved indsættelsessamtaler. Således svarer 43 pct., at der hverken anvendes en professionel tolk eller en ansat, der taler samme sprog som den sigtede/dømte, mens 23 pct. svarer, at det sker sjældent, men at det forekommer. Yderligere 23 pct. svarer, at det altid, ofte eller af og til forekommer. Se figur 6.

Af et efterfølgende spørgsmål fremgår det, at når der faktisk anvendes tolk, anvendes hyppigst en professionel telefontolk (52 pct.), næsthøjest en kollega, der taler det relevante fremmedsprog (33 pct.), og endelig en professionel fremmødetolk (15 pct.). Se evt. bilag 6 om "Hvilke tolke eller hjælpemidler der anvendes ved indsættelsessamtalen". Adspurgte, om der benyttes andre hjælpemidler end tolk ved indsættelsessamtalen, ser svarfordelingen således ud: 37 pct. svarer nej, 30 pct. svarer ja til, at de benytter en medindsat, der taler det relevante fremmedsprog, 22 pct. svarer ved ikke, mens 12 pct. svarer ja til, at de benytter andre hjælpemidler, og her nævnes bl.a. Google Translate⁵⁵ og dagligdagsskemaer med billeder og pictogrammer. (Se evt. ovennævnte bilag).

FIGUR 6 – HVOR OFTE DER ANVENDES TOLK VED INDSÆTTELSESSAMTALEN, HVIS DER ER SPROGLIGE BARRIERER (MED TOLK FORSTÅS HER EN PROFESSIONEL TOLK ELLER EN ANSAT, DER TALER SAMME SPROG SOM DEN SIGTEDE/DØMTE)

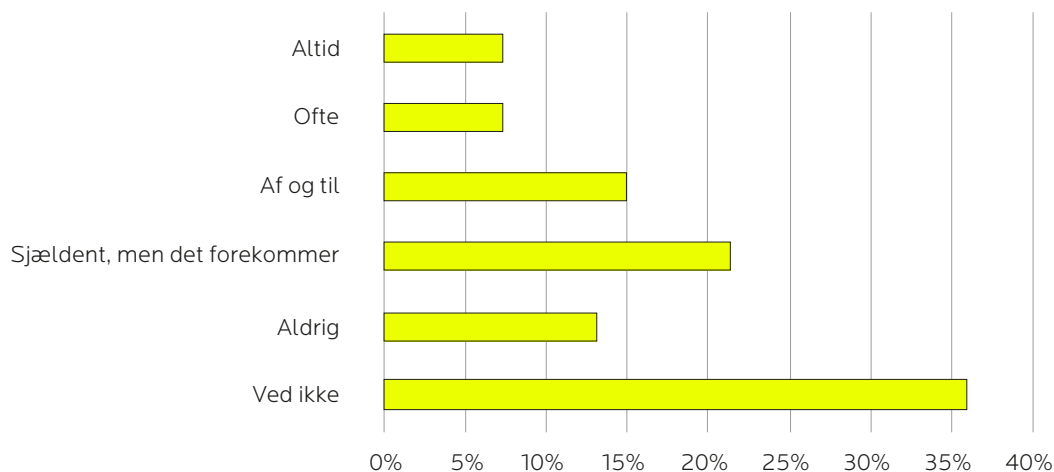
Bliver der anvendt tolk ved indsættelsessamtalen, hvis den sigtede/dømte ikke forstår jer, og ingen kan hjælpe med at oversætte? (Med tolk menes her en professionel tolk eller en ansat, der taler samme sprog som den sigtede/dømte) (N = 332)

Spørgsmålet er, om den sparsomme anvendelse af tolke ved indsættelsessamtaler er hensigtsmæssig.

4.8 ANVENDELSE AF TOLK VED LÆGEBESØG

Når indsatte udlændinge skal tilses af en læge, og den indsatte ikke kan kommunikere med lægen, er praksis for, om der anvendes tolk, meget forskellig. Således svarer 16 pct. af respondenterne, at der altid eller ofte anvendes tolk, mens 26 pct. svarer af og til eller sjældent, men at det forekommer, og endelig svarer 13 pct., at det aldrig forekommer. Ifm. dette spørgsmål er det værd at bemærke, at en forholdsvis stor andel har benyttet svarkategorien "Ved ikke". Se figur 7.

FIGUR 7 – HVOR OFTE DER ANVENDES TOLK, NÅR EN INDSAT SKAL SES AF EN LÆGE, OG DER ER SPROGLIGE BARRIERER (MED TOLK FORSTÅS HER EN PROFESSIONEL TOLK ELLER EN ANSAT, DER TALER SAMME SPROG SOM DEN SIGTEDE/DØMTE)

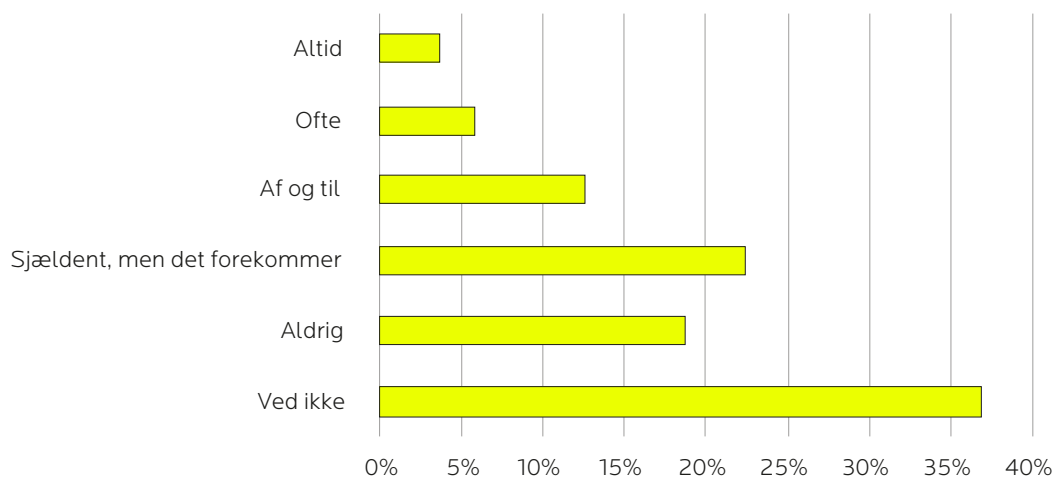
Bliver der anvendt tolk, når en indsat skal ses af en læge, og den indsatte ikke forstår lægen? (Med tolk menes her en professionel tolk eller en ansat, der taler samme sprog som den sigtede/dømte) (N = 328)

Når der anvendes tolk ved lægebesøg, ser billedet ud til at være, at der oftest benyttes en professionel telefontolk (54 pct.), alternativt en kollega, der taler det relevante fremmedsprog (31 pct.). Endelig svarer 16 pct., at der benyttes en professionel fremmødetolk. Videotolkning bliver der ikke gjort brug af. Se evt. bilag 7 om "Hvilke tolke eller hjælpemidler der anvendes ved lægebesøg". Adspurgte, om der benyttes andre hjælpemidler end tolk ved lægebesøg, ser svarfordelingen således ud: 17 pct. svarer nej, 17 pct. svarer ja til, at de benytter en medindsat, der taler det relevante fremmedsprog, og 65 pct. svarer ved ikke. (Se evt. ovennævnte bilag).

4.9 ANVENDELSE AF TOLK VED BESØG HOS SYGEPLEJERSKEN

Når indsatte udlændinge skal tilses af en fængselssygeplejerske, ser vi et lign. mønster. Altså at praksis for, om der anvendes tolk, ser ud til at være meget forskellig. Således svarer 10 pct. af respondenterne, at der altid eller ofte benyttes tolk ved besøg hos sygeplejersken, mens 36 pct. svarer, at det sker af og til eller sjældent, men at det forekommer, og 19 pct. svarer, at det aldrig forekommer. Også her gør en forholdsvis stor andel af respondenterne brug af svarkategorien "Ved ikke". Se figur 8.

FIGUR 8 – HVOR OFTE DER ANVENDES TOLK, NÅR EN INDSAT SKAL SES AF EN SYGEPLEJERSKE, OG DER ER SPROGLIGE BARRIERER (MED TOLK FORSTÅS HER EN PROFESSIONEL TOLK ELLER EN ANSAT, DER TALER SAMME SPROG SOM DEN SIGTEDE/DØMTE)

Bliver der anvendt tolk, når en indsat skal ses af en sygeplejerske, og den indsatte ikke forstår sygeplejersken? (Med tolk menes her en professionel tolk eller en ansat, der taler samme sprog som den sigtede/dømte) (N = 326)

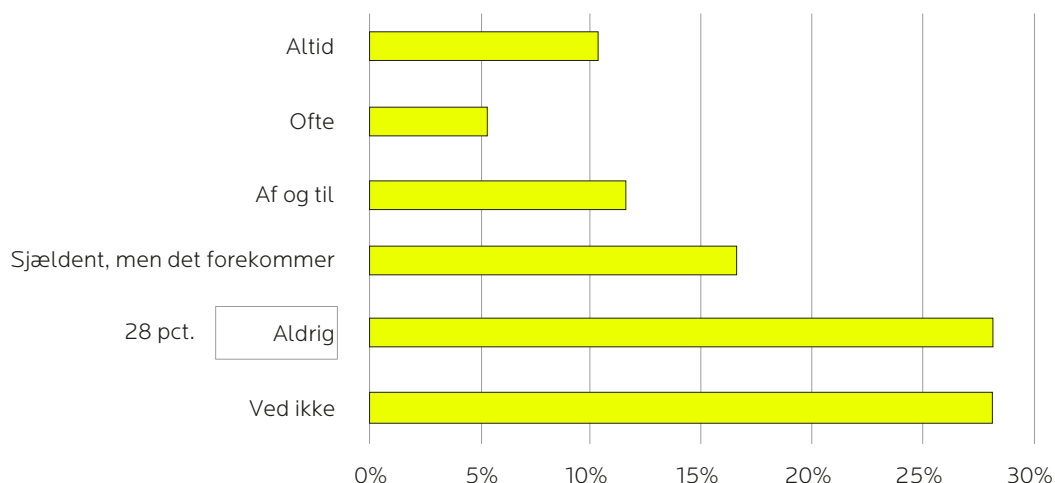
Når der anvendes tolk hos fængselssygeplejersken, ser billedet – som ifm. lægebesøg – ud til at være, at der oftest benyttes en professionel telefontolk (46 pct.), alternativt en kollega, der taler det relevante fremmedsprog (42 pct.). Endelig svarer en meget lille andel, at der benyttes en professionel fremmødetolk, mens der praktisk talt ikke bliver gjort brug af videotolkning. Procentdelen for fremmøde- og videotolk er udeladt af anonymitetshensyn. Se evt. bilag 8 om "Hvilke tolke eller hjælpemidler der anvendes ved besøg hos sygeplejersken".

Adspurgte, om der benyttes andre hjælpemidler end tolk hos fængselssygeplejersken, ser svarfordelingen således ud: 18 pct. svarer nej, 19 pct. svarer ja til, at de benytter en medindsat, der taler det relevante fremmedsprog, mens 63 pct. svarer ved ikke. (Se evt. ovennævnte bilag).

4.10 ANVENDELSE AF TOLK IFM. IKENDELSE AF STRAFCELLE

I spørgeskemaet har respondenterne skullet svare på, om der bliver anvendt tolk, når en indsat bliver ikendt straffcelle eller lign., og man ikke kan forklare sanktionen pga. sprogbarrierer. I spørgsmålet er tolk defineret som enten en professionel tolk eller en ansat, der taler samme sprog som den sigtede/dømte. Af svarfordelingen fremgår det, at hovedparten svarer enten aldrig (28 pct.) eller ved ikke (28 pct.). Den næstmest anvendte svarkategori er "Sjældent, men det forekommer" (17 pct.), mens de resterende svarer enten altid (10 pct.), ofte (5 pct.) eller af og til (12 pct.). At så relativt mange svarer ved ikke, er muligvis et udtryk for, at de pågældende respondenter ikke selv har prøvet at medvirke, når der ikendes straffcelle.⁵⁶ Se figur 9.

FIGUR 9 – HVOR OFTE DER ANVENDES TOLK NÅR EN INDSAT BLIVER IKENDT STRAFCELLE ELLER LIGN., HVIS DER ER SPROGLIGE BARRIERER (MED TOLK FORSTÅS HER EN PROFESSIONEL TOLK ELLER EN ANSAT, DER TALER SAMME SPROG SOM DEN SIGTEDE/DØMTE)

Bliver der anvendt tolk, når en indsat bliver idømt strafcelle eller lignende, og I ikke kan forklare sanktionen på grund af sprogbarrieren? (Med tolk menes her en professionel tolk eller en ansat, der taler samme sprog som den sigtede/dømte) (N = 320)

Af et efterfølgende spørgsmål fremgår det, at når der faktisk anvendes tolk, hyppigst anvendes en kollega, der taler det relevante fremmedsprog (49 pct.), næsthyppest en professionel telefontolk (42 pct.), en professionel fremmødetolk og endelig en professionel videotolk. Procentdelen for de sidste to svarkategorier er udeladt af anonymitetshensyn. Se evt. bilag 9 om "Hvilke tolke eller hjælpemidler der anvendes ifm. ikendelse af strafcelle".

Adspurgte, om der benyttes andre hjælpemidler end tolk, når en indsat bliver ikendt strafcelle eller lign., fordeler svarene sig således: 50 pct. svarer ved ikke, 26 pct. svarer nej, og 25 pct. svarer ja til, at de benytter en medindsat, der taler det relevante fremmedsprog. (Se evt. ovennævnte bilag).

To fængselsbetjente beskriver situationen omkring strafcelle således:

INTERVIEWER: Hvad sker der, hvis man skal i strafcelle? Forstår folk godt, hvorfor de får den sanktion, eller?

FÆNGSELSBETJENT: Det gør de ikke altid. Som oftest er de jo godt klar over, at de har forbrudt sig mod de interne regler. Det er de som oftest godt klar over. Men når de så sidder til en afhøring, og den leder, der skal tage afhøringen, ikke taler det sprog, som den indsatte taler, og den indsatte ikke forstår engelsk, jamen så kan det godt ske, at den indsatte ikke altid forstår, hvorfor han får den her sanktion. Det sker. Det gør det.

...

INTERVIEWER: Hvad hvis folk laver noget rod og skal i strafcelle? Forstår de, hvad baggrunden er for det?

FÆNGSELSBETJENT: Øhhh ... Det kan jeg da godt have min tvivl i forhold til, om de gør. Jeg har jo selv været med som vidne til mange forhør, og jeg kan da godt have min tvivl om, om de altid forstår det. Jeg tænker, at vores chefer har de samme udfordringer, som vi har, med at kommunikere.

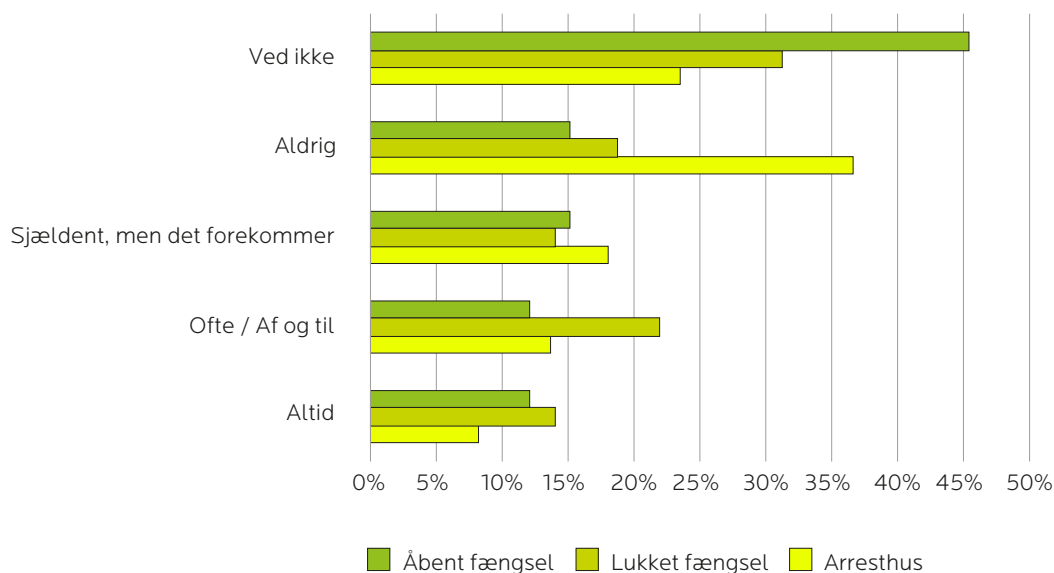
INTERVIEWER: Det er cheferne, der skal forklare dem baggrunden?

FÆNGSELSBETJENT: Ja, de skal forklare og sige: "Du har gjort sådan og sådan, og derfor skal du i strafcelle i 10 dage ... et eller andet ... bum, bum." Det kan jo være svært at forklare dem, hvis man dårligt nok kan forklare, at de skal på gårdtur klokken fire. Så det tænker jeg da også, at de [cheferne] har nogle udfordringer med.

4.10.1 SÆRLIGT I ARRESTHUSENE ANVENDES I MINDRE UDSTRÆKNING TOLKE IFM. STRAFCELLE

Kigger vi nærmere på tallene i spørgeskemaet, finder vi, at det ikke mindst er i arresthusene, at der i mindre udstrækning anvendes tolke ifm. strafcelle. Således svarer 37 pct. af respondenterne ansat i arresthus, at der aldrig anvendes tolke ifm. strafcelle, trods sprogbarrierer. Se figur 10.⁵⁷

FIGUR 10 – HVOR OFTE DER ANVENDES TOLK VED SPROGLIGE BARRIERER, NÅR EN INDSAT BLIVER IKENDT STRAFCELLE ELLER LIGN., FORDELT PÅ INSTITUTIONSTYPE

Bliver der anvendt tolk, når en indsat bliver idømt strafcelle eller lignende, og I ikke kan forklare sanktionen på grund af sprogbarrieren? Krydset med Institutionstype. (N = 320)

Arresthusene er samtidig den institutionstype, der i størst omfang modtager nye indsatte, som er vanskelige at kommunikere med, fordi ansatte og indsatte ikke taler samme sprog. Se evt. bilag 10 om "Frekvensen for nye indsatte, som er vanskelige at kommunikere med, fordi ansatte og indsatte ikke taler samme sprog, fordelt på institutionstype".

4.11 ANSATTE I TOLKEROLLEN

Af de ovenstående afsnit fremgår det, at det er relativt udbredt at anvende en kollega, der taler et relevant fremmedsprog, som tolk. Det gælder ved indsættelsessamtalen såvel som ved lægebesøg, besøg hos sygeplejersken, og når der ikendes strafcelle.

4.12 MEDINDSATTE I TOLKEROLLEN

Tilsvarende fremgår det, at medindsatte også ofte fungerer som tolke, fx ifm. indsættelsessamtalen, og når der ikendes strafcelle. Ulemperne ved at benytte medindsatte i tolkerollen er bl.a., at der ikke er nogen garanti for, at der tolkes korrekt, og at den indsatte private anliggender – fx helbredsoplysninger – bliver delt med en medindsat.

En af de interviewede fængselsbetjente kommer endvidere ind på, at hårdheden hos de indsatte er skærpet de senere år, hvilket medfører, at medindsatte ikke kan anvendes i samme omfang som tidligere:

INTERVIEWER: Bruger I medindsatte, eller hvordan med det?

FÆNGSELSBETJENT: Jamen, den mulighed er bare ikke til stede på mange afdelinger efterhånden, i og med at hårdheden hos de indsatte har ændret sig markant. Afdelingerne er blevet mere specialiserede. Folk sidder i små grupper mere i dag, end man gjorde før. Det sætter nogle begrænsninger. Den ene **kan** ikke med den anden. Og den ene må ikke se den anden og Så det er ikke altid, det kan lade sig gøre. På særligt sikrede afdelinger må man kun have én indsat ude ad gangen. Så der kan man ikke lige bruge en medindsat til at tolke. Men på nogle afdelinger er det en mulighed at gøre det. [...] Men der er en masse faktorer, der kan spille ind. De har fx også krav på at være anonyme, hvis de gerne vil det. Men i nogle tilfælde kan det lade sig gøre, hvis begge er indstillet på det. Noget andet er, at nogle gange er arabisk bare ikke arabisk.

INTERVIEWER: Hvad mener du?

FÆNGSELSBETJENT: Jamen, så kommer det an på, hvilken del af ...

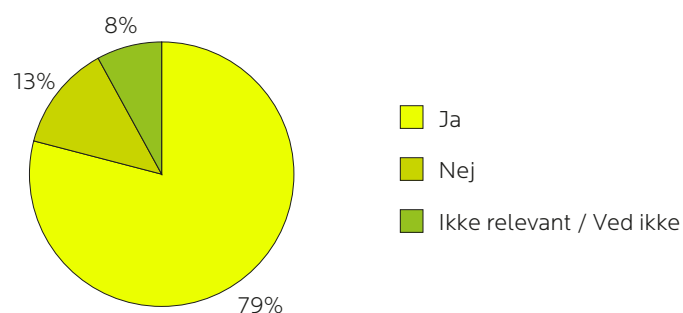
INTERVIEWER: (Afbryder). Nå, et dialektspørgsmål, altså?

FÆNGSELSBETJENT: Ja. Det kan godt være, han taler arabisk, men det var så åbenbart ikke den slags arabisk, som den anden forstår. Så det kan også give nogle udfordringer, når man så tror, at man endelig har fundet en, der kan hjælpe os.

4.13 STATIONÆRE PC'ER MED GOOGLE TRANSLATE OG STATIONÆRE TELEFONER

Efter spørgeskemabesvarelserne at dømme har respondenterne nem adgang til stationære PC'er med Google Translate. Således svarer 79 pct. bekræftende på dette spørgsmål. Se figur 11.

FIGUR 11 – NEM ADGANG TIL STATIONÆRE PC'ER MED GOOGLE TRANSLATE

Har du nem adgang til stationære PC'er med Google Translate? (N = 401)

Af respondenternes kommentarer fremgår det imidlertid, at de stationære PC'er ikke er meget bevendt grundet afstanden mellem cellerne og kontoret. Desuden betragtes Google Translate ikke af alle som et godt oversættelsesprogram. Endelig kan man stå med den udfordring, at den indsatte er analfabet, hvorfor det ikke giver mening at anvende et skriftligt oversættelsesmedie.

Flere har sat ord på denne problemstilling:

"Det er jo på gangene og ved celledørene, man har brug for det." (Fængselsbetjent, lukket fængsel)

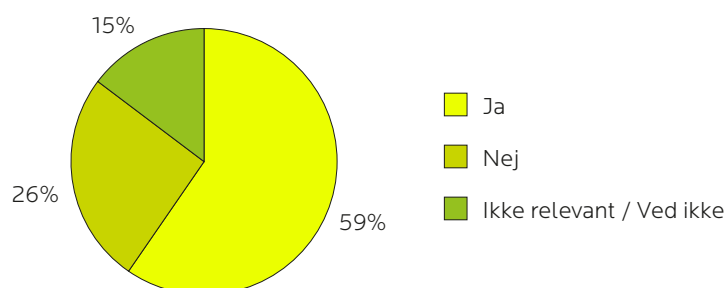
"Men jeg har kontor langt væk fra hovedbygningen, hvor jeg typisk er i kontakt med de indsatte." (Værkmester)

"Google Translate er fint, men det hjælper jo ikke en hat, når min indsatte ikke må komme i nærheden af min PC! Det er jo kun envejskommunikation ... Jeg kan godt udskrive, hvad jeg vil sige ham ... Men han kan jo hverken svare eller spørge mig ... Det er irriterende!" (Værkmester, lukket fængsel)

"Google Translate er ikke løsningen på det her problem. Google Translate er ikke en godoversætter, plus mange udenlandske indsatte kan ikke læse." (Fængselsbetjent, arresthus)

Godt halvdelen af respondenterne (60 pct.) svarer, at de har nem adgang til stationære telefoner, hvorfra de kan ringe til en telefontolk, mens en fjerdedel (26 pct.) svarer, at det har de ikke. Se figur 12.

FIGUR 12 – NEM ADGANG TIL STATIONÆRE TELEFONER, HVORFRA DER KAN RINGES TIL EN TELEFONTOLK

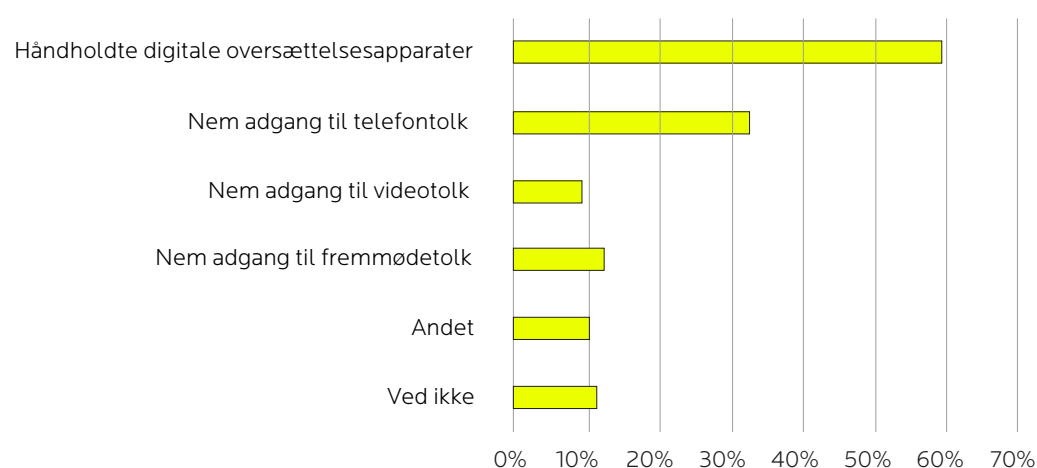

Har du nem adgang til stationære telefoner, hvorfra I kan ringe til en telefontolk? (N = 401)

4.14 LØSNINGER IF. RESPONDENTERNE

Afslutningsvis har respondenterne forholdt sig til, hvad der kunne lette kommunikationen med indsatte udlændinge, som de ikke umiddelbart kan kommunikere med. Her ser vi, at 66 pct. svarer, at håndholdte digitale oversættelsesapparater (der fungerer offline) kunne være en løsning, mens 37 pct. peger på nem adgang til telefontolk. Respondenterne har ved dette spørgsmål haft mulighed for at sætte mere end ét kryds. Se figur 13.

FIGUR 13 – VIRKEMIDLER DER KUNNE LETTE KOMMUNIKATIONEN MELLEM FÆNGSELSBETJENT OG INDSAT

Hvad kunne lette kommunikationen mellem dig og de indsatte, som ikke forstår dig, fordi I taler forskellige sprog? (sæt gerne flere kryds) (N = 357)

4.14.1 HÅNDHOLDTE DIGITALE OVERSÆTTelsesAPPARATER

Ønsket om håndholdte digitale oversættelsesapparater lader til at være gennemgående. Dykker vi ned i tallene, ser vi, at ønsket er uafhængigt af, hvor ofte respondenterne havner i konflikter med de indsatte på baggrund af barrierer i kommunikationen. Således peger tallene i retning af, at fængselsbetjente generelt og uafhængigt af det erfarede konfliktniveau med indsatte udlændinge efterlyser løsninger, der gør det nemmere at kommunikere med denne gruppe af indsatte. (Se evt. bilag 11 om "Hyppighed af kontakt med indsatte, der ender i konflikt [som følge af kommunikationsbarrierer], fordelt på forslag til, hvad der kunne lette kommunikationen mellem fængselsbetjentene og de indsatte").

Fra undersøgelsen ved vi, at langt fra alle fængselsbetjente i dag har adgang til/ anvender håndholdte digitale oversættelsesapparater. Adspurgt, hvor ofte man anvender et håndholdt digitalt oversættelsesapparat, svarer 61 pct. således aldrig, mens 29 pct. svarer, at det har de ikke adgang til. (Se evt. bilag 12 om "Hjælpe midler, der kan lette kommunikationen"). Om de 61 pct. lige så godt

kunne have svaret, at det har de ikke adgang til, ved vi ikke, men indtrykket er, at håndholdte digitale oversættelsesapparater indtil videre kun er tilgængelige i udrejsecentre.⁵⁸

4.14.2 NEM ADGANG TIL TELEFONTOLKE

Som bekendt svarer en forholdsvis stor andel af de adspurgte, at også nem adgang til telefontolke kunne bidrage til at lette kommunikationen med indsatte udlændinge. Når vi her ser nærmere på tallene, finder vi tilsvarende, at ønsket om nem adgang til telefontolke er uafhængigt af, i hvilken udstrækning man oplever konflikter med indsatte udlændinge som følge af sproglige barrierer. (Se evt. bilag 11 om "Hyppighed af kontakt med indsatte, der ender i konflikt [som følge af kommunikationsbarrierer], fordelt på forslag til, hvad der kunne lette kommunikationen mellem fængselsbetjentene og de indsatte").

Fra undersøgelsen ved vi – som allerede beskrevet – at 60 pct. af respondenterne svarer, at de har nem adgang til stationære telefoner, hvorfra de kan ringe til en telefontolk, mens 26 pct. svarer, at det har de ikke.

KAPITEL 5

KONKLUSION OG ANBEFALINGER

Ligebehandling er en grundlæggende menneskeret. Alle centrale menneskerettighedskonventioner indeholder et diskriminationsforbud, herunder FN's konvention om borgerlige og politiske rettigheder, Den Europæiske Menneskerettighedskonvention og EU's charter om grundlæggende rettigheder.

Det vil kunne være i strid med diskriminationsforbuddet, hvis manglende danskundskaber hos en indsat eller generelt manglende mulighed for at kunne kommunikere med fængselspersonale betyder, at den indsatte har ringere vilkår end andre indsatte.

Der kan imidlertid ikke i kraft af diskriminationsforbuddet afledes en direkte forpligtelse til at yde tolkning i alle situationer, hvor det kunne være relevant. I hvilken udstrækning indsatte udlændinge har ret til tolkebistand, afhænger desuden af, hvor i straffesagsforløbet de befinder sig. I denne rapport har vi set på regler og praksis for tolkning for varetægtsarrestanter og afsonere i relation til 'opholdet' i arresthus eller fængsel.

Af tolkecirkulæret – som regulerer området – følger det bl.a., at fængselsmyndighederne skal "sikre sig, at den indsatte forstår, hvad der foregår i institutionen," at medindsatte evt. kan anvendes til tolkning, hvis den "indsatte er indforstået med det," samt at anvendelse af tolk "efter en konkret vurdering navnlig vil kunne være nødvendig," bl.a. ved ikendelse af disciplinærstraf, magtudøvelse og lægetilsyn og -behandling.

Tolkecirkulæret lever på mange måder op til de menneskeretlige anbefalinger på tolkeområdet – dog ikke fuldt ud, når det kommer til disciplinærstraf (fx strafcelle). Mens cirkulæret lægger op til, at der i en given situation foretages en konkret vurdering/et skøn, og at tolk navnlig vil kunne være nødvendig ved disciplinærstraf, fremhæver de menneskeretlige anbefalinger, at der ved disciplinærstraf **skal** anvendes tolk, hvis den indsatte ikke forstår det sprog, der anvendes under forhøret. Hvis ikke der tilbydes tolkning, kan indsatte udlændinge blive ikendt disciplinærstraf uden at forstå, hvad der ligger til grund herfor, og uden mulighed for at imødegå anklagerne.

Også i andre situationer kan tolkning være påkrævet. Praksis i danske arresthuse og fængsler peger imidlertid i retning af, at anvendelsen af tolkebistand generelt er sparsom, og at tolke anvendes i mindre omfang, end tolkecirkulæret (og de

menneskeretlige anbefalinger) lægger op til. Med til dette billede hører, at ansatte i arresthuse og fængsler generelt arbejder under et betragteligt pres.

Manglende tolkning kan ikke alene skabe problemer for den enkelte indsatte udlænding. Det kan også øge konfliktniveauet i arresthuse og fængsler og i sidste ende føre til øget magtanvendelse.

5.1 TOLKNING IFM. FORHØR OG IKENDELSE AF DISCIPLINÆRSTRAF (FX STRAFCELLE)

Datamaterialet fra spørgeskemaundersøgelsen blandt fængselsbetjente viser, at der i danske arresthuse og fængsler kun i beskedent omfang anvendes tolk, når en indsat bliver ikendt strafcelle eller lign., og at personalet ikke kan forklare sanktionen pga. sprogbarrierer.

Af svarfordelingen fremgår det således, at kun 15 pct. svarer bekræftende på, at der i disse situationer altid eller ofte anvendes tolk. Når der **faktisk** anvendes tolk, benyttes hyppigst en kollega, der taler det relevante fremmedsprog, og næsthypigst en professionel telefontolk. Adspurgte, om der benyttes andre hjælpemidler end tolk, svarer en fjerdedel, at der benyttes en medindsat (se kapitel 4, afsnit 4.10).

Særligt ved ikendelse af disciplinærstraf – herunder strafcelle – er det imidlertid vigtigt, at den indsatte forstår og kan forsvare sig mod de anklager, der er rettet mod ham, ligesom det i særlig grad kan være betænkeligt at anvende medindsatte til tolkning under disciplinært forhør. Som allerede nævnt fremhæver de menneskeretlige anbefalinger på området da også, at indsatte, der ikke forstår det sprog, der anvendes under forhøret, **skal** have fri adgang til tolkning (se i øvrigt kapitel 2).

Institut for Menneskerettigheder anbefaler,

- at Justitsministeriet ændrer det danske tolkecirkulære, således at det i overensstemmelse med enslydende menneskeretlige anbefalinger på området præciseres, at der ved disciplinærsager (fx ikendelse af strafcelle) **skal** anvendes tolk, hvis den indsatte ikke forstår og kan kommunikere på det sprog, der anvendes under forhøret.

5.2 NEM ADGANG TIL TOLKNING I ALLE ARRESTHUSE OG FÆNGSLER

Datamaterialet viser endvidere, at der opstår konflikter, som formentlig kunne have været undgået, hvis kommunikationen mellem ansatte og indsatte udlændinge havde bedre vilkår.

Som det fremgår af kapitel 4 (afsnit 4.5), er fængselsbetjentene blevet spurgt, hvor ofte kontakten med indsatte ender i en konflikt,⁵⁹ fordi der tales forskellige sprog, og ingen kan hjælpe med at oversætte. Her svarer 25 pct., at det sker dagligt/

næsten dagligt eller ugentligt, mens 22 pct. svarer, at det sker månedligt. Altså oplever næsten halvdelen af fængselsbetjentene, at de relativt ofte står i en konflikt med en indsat pga. kommunikationsbarrierer.

Mobilforbuddet fra 2016 har betydet, at fængselsbetjentene ikke længere kan anvende tablets med Google Translate ude ved cellerne.

Af undersøgelsen fremgår det, at fængselsbetjentene anser såvel håndholdte digitale oversættelsesapparater (der fungerer offline) som nem adgang til telefontolk som bud på oplagte tiltag, der kunne bidrage til at lette de daglige udfordringer (se kapitel 4, afsnit 4.14).⁶⁰

Institut for Menneskerettigheder anbefaler,

- at Direktoratet for Kriminalforsorgen sikrer nem adgang til tolkning i alle arresthuse og fængsler (og lign. institutioner), fx via håndholdte digitale oversættelsesapparater og telefontolk.

BILAG

BILAGSOVERSIGT

Bilag 1. Repræsentativitet

Bilag 2. Travlhed

Bilag 3. Mange udenlandske indsatte

Bilag 4. Særligt i arresthusene og de lukkede fængsler oplever man konflikter som følge af sproglige barrierer

Bilag 5. Frekvensen for nye indsatte, som er vanskelige at kommunikere med, fordi ansatte og indsatte ikke taler samme sprog, fordelt på institutionstype

Bilag 6. Hvilke tolke eller hjælpemidler der anvendes ved indsættelsessamtalen

Bilag 7. Hvilke tolke eller hjælpemidler der anvendes ved lægebesøg

Bilag 8. Hvilke tolke eller hjælpemidler der anvendes ved besøg hos sygeplejersken

Bilag 9. Hvilke tolke eller hjælpemidler der anvendes ifm. ikendelse af strafcelle

Bilag 10. Frekvensen for nye indsatte, som er vanskelige at kommunikere med, fordi ansatte og indsatte ikke taler samme sprog, fordelt på institutionstype

Bilag 11. Hyppighed af kontakt med indsatte, der ender i konflikt (som følge af kommunikationsbarrierer), fordelt på forslag til, hvad der kunne lette kommunikationen mellem fængselsbetjentene og de indsatte

Bilag 12. Hjælpemidler, der kan lette kommunikationen

Bilag 13. Pegekort til kropsvisitation – Kriminalforsorgen

BILAG 1. REPRÆSENTATIVITET**REPRÆSENTATIVITET**

Fængselsforbundets medlemmer (ekskl. grønlandske medlemmer samt fiskerikontrollører) og besvarelserne fordeler sig på flg. måde:

TABEL 1

Stillingsbetegnelse	Andel af medlemmerne	Andel af det samlede antal <i>fuldførte</i> besvarelser
Fængselsbetjente	72%	77%
Uniformere ledere	11%	8%
Værkmestre	9%	10%
Transportbetjente	5%	5%
Institutionsmedarbejdere	1%	1%
Andet	1%	
N	2.693	356

Fordelingen af besvarelser stemmer omtrent overens med fordelingen af medlemmer – dog ses en svag overrepræsentation af den største gruppe, som er fængselsbetjente.

Tabel 2 viser fordelingen af køn samt institutionstype for hhv. medlemmer og besvarelser. Hvad angår køn, ser vi igen, at fordelingen af besvarelser og medlemmer ligger tæt op ad den faktiske fordeling blandt Fængselsforbundets medlemmer. Når vi ser på institutionstype, er der derimod stor forskel. Her ses, at besvarelserne overrepræsenterer medlemmer fra åbne og lukkede fængsler, mens medlemmer i arresthuse er underrepræsenterede. Hvad denne forskel skyldes vides ikke.

De kvantitative analyser samt konklusioner i denne rapport er baseret på de besvarelser, som vi har modtaget, og som her er angivet.

TABEL 2

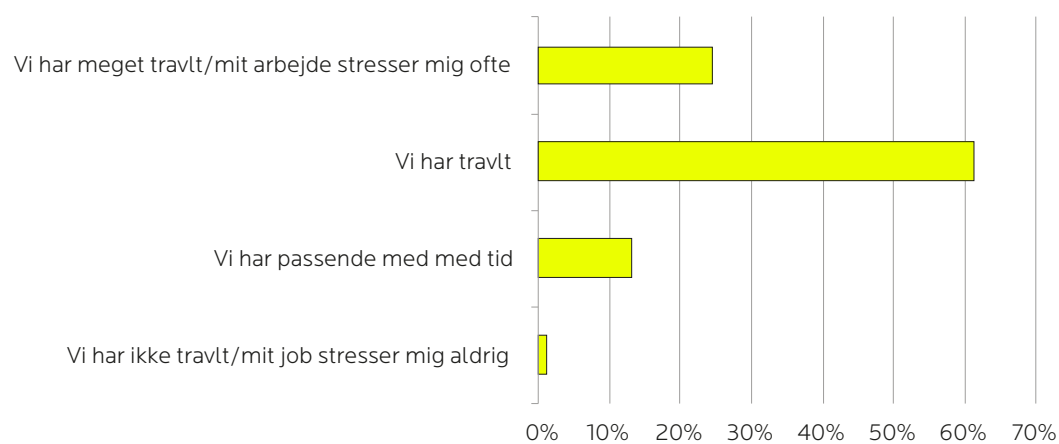
Køn	Andel af medlemmerne	Andel af det samlede antal <i>fuldførte</i> besvarelser
Mænd	63%	66%
Kvinder	37%	34%
Institutionstype		
Åbne fængsler	13%	23%
Lukkede fængsler	24%	41%
Arresthuse	53%	19%
Transport	4%	7%
Andet	7%	10%
N	2.693	356

BILAG 2. TRAVLHED

ET ØGET ARBEJDSPRES

Spørgeskemaundersøgelsen efterlader det klare indtryk, at fængselsbetjente er en faggruppe, der generelt har travlt. Således svarer 25 pct. af respondenterne, at de har meget travlt, og/eller at arbejdet ofte stresser dem, mens 61 pct. svarer: "Vi har travlt".

FIGUR – EN TYPISK ARBEJDSDAG

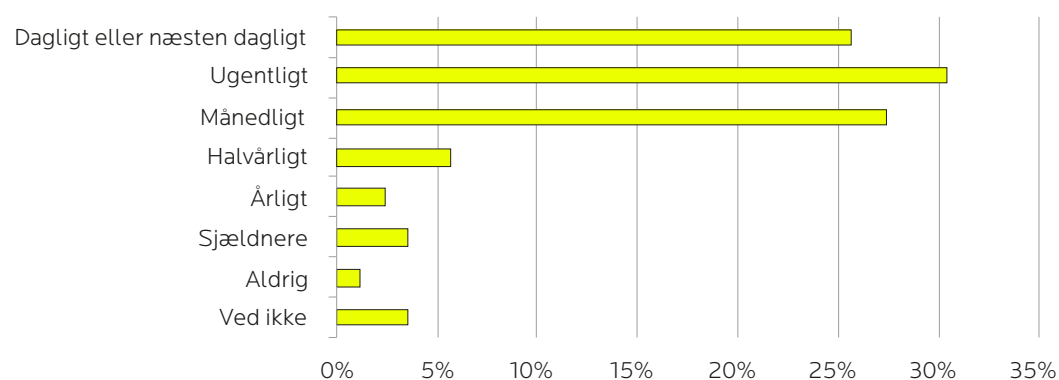
Hvordan vil du beskrive en typisk arbejdsdag? (N=471)

BILAG 3. MANGE UDENLANDSKE INDSATTE

MANGE UDENLANDSKE INDSATTE

I spørgeskemaet forholder respondenterne sig til, hvor ofte der kommer nye indsatte i det arresthus eller fængsel, hvor de arbejder, som ikke forstår dem, fordi fængselsbetjenten og den indsatte taler forskellige sprog. Her svarer 56 pct., at det hænder dagligt/næsten dagligt eller ugentligt. Samtidig svarer 27 pct. at det hænder månedligt.

FIGUR – HVOR OFTE DER KOMMER NYE INDSATTE, SOM FÆNGSELSBETJENTENE IKKE KAN KOMMUNIKERE MED

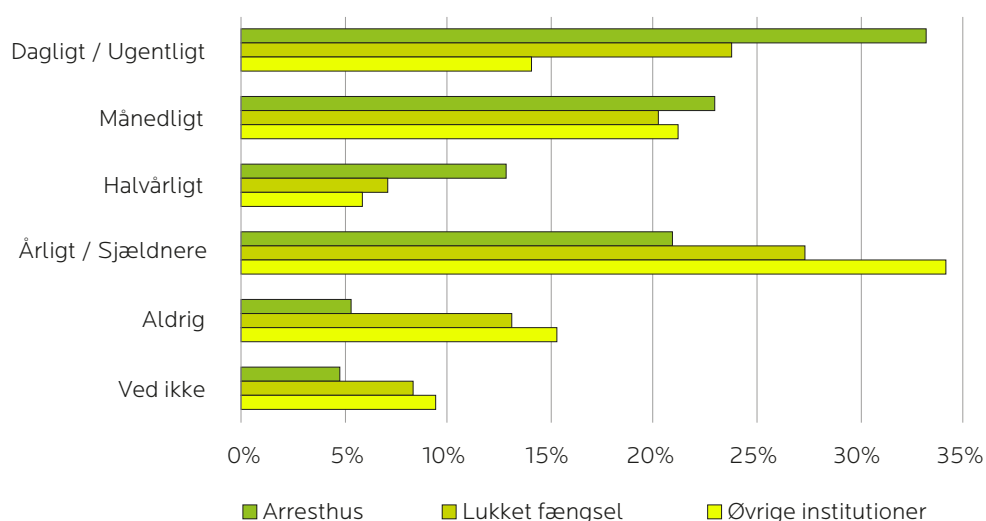
Hvor ofte kommer der nye indsatte i det arresthus eller fængsel, hvor du arbejder, som ikke forstår dig, fordi I taler forskellige sprog? (N=332)

BILAG 4. SÆRLIGT I ARRESTHUSENE OG DE LUKKEDE FÆNGSLER OPLEVER MAN KONFLIKTER SOM FØLGE AF SPROGLIGE BARRIERER

SÆRLIGT I ARRESTHUSENE OG DE LUKKEDE FÆNGSLER OPLEVER MAN KONFLIKTER SOM FØLGE AF SPROGLIGE BARRIERER

Hvis vi kigger nærmere på tallene i spørgeskemaet finder vi, at det ikke mindst er i arresthusene og de lukkede fængsler, at man oplever konflikter som følge af sproglige barrierer. Som det fremgår af tabellen, svarer en tredjedel af fængselsbetjente ansat i arresthus og en fjerdedel af fængselsbetjente ansat i lukket fængsel, at de enten dagligt eller ugentligt oplever konflikter med indsatte som følge af sproglige barrierer, hvormed de adskiller sig markant fra fængselsbetjente i de øvrige institutioner.

FIGUR – HYPPIGHED AF KONTAKT MED INDSATTE DER ENDRER I KONFLIKT (SOM FØLGE AF KOMMUNIKATIONSBARRIERER) FORDELT PÅ INSTITUTIONSTYPE

"Hvor ofte ender din kontakt med indsatte i en konflikt, fordi I taler forskellige sprog, og ingen kan hjælpe med at oversætte? (Med konflikt menes her, at situationer spidser til, dog uden at det fører til magtanvendelse)" krydset med "I hvilken type institution arbejder du?" (N=356)

Det forhold, at konflikter er mest udbredte i netop arresthuse og lukkede fængsler, skal formentlig ses i sammenhæng med, at der i disse institutioner mere hyppigt end i de øvrige er tilgang af nye indsatte, som er vanskelige at kommunikere med. I hvert fald ser vi i tallene en sammenhæng mellem andelen af nye indsatte udlændinge og institutionstype.

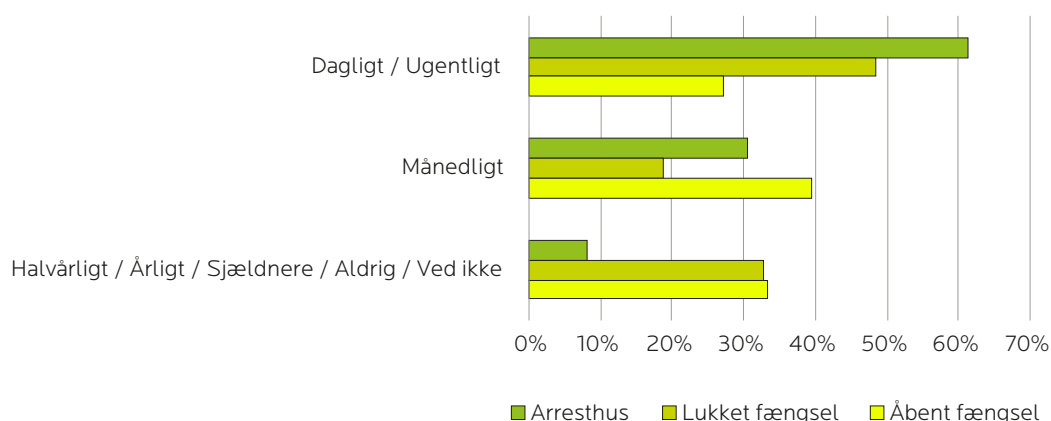
BILAG 5. FREKVENSEN FOR NYE INDSATTE, SOM ER VANSKELIGE AT KOMMUNIKERE MED, FORDI ANSATTE OG INDSATTE IKKE TALER SAMME SPROG, FORDELT PÅ INSTITUTIONSTYPE

SÆRLIGT I ARRESTHUSENE ANVENDES I MINDRE UDSTRÆKNING TOLKE IFM. STRAFCELLE

Kigger vi nærmere på tallene i spørgeskemaet finder vi, at det ikke mindst er i arresthusene, at der i mindre udstrækning anvendes tolke ifm. strafcelle. (...).

Arresthusene er samtidig den institutionstype, der i størst omfang modtager nye indsatte, som er vanskelige at kommunikere med, fordi ansatte og indsatte ikke taler samme sprog.

FIGUR – FREKVENSEN FOR NYE INDSATTE SOM ER VANSKELIGE AT KOMMUNIKERE MED, FORDI ANSATTE OG INDSATTE IKKE TALER SAMME SPROG, FORDELT PÅ INSTITUTIONSTYPE

"Hvor ofte kommer der nye indsatte i det arresthus eller fængsel, hvor du arbejder, som ikke forstår dig, fordi I taler forskellige sprog?" krydset med "I hvilken type institution arbejder du?" (N=280)

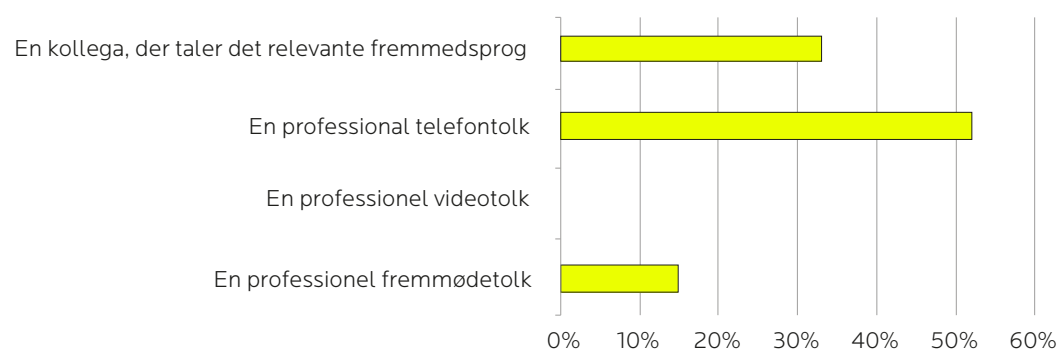
BILAG 6. HVILKE TOLKE ELLER HJÆLPEMIDLER DER ANVENDES VED INDSÆTTELSESSAMTALEN

ANVENDELSE AF TOLK VED INDSÆTTELSESSAMTALEN

Efter spørgeskemabesvarelsenerne at dømme er der ikke nogen fast praksis for anvendelse af tolk ved indsættelsessamtaler. (...)

Af et efterfølgende spørgsmål fremgår det, at når der faktisk anvendes tolk, anvendes hyppigst en professionel telefontolk (52 pct.). Næst hyppigst en kollega, der taler det relevante fremmedsprog (33 pct.), og endelig en professionel fremmødetolk (15 pct.).

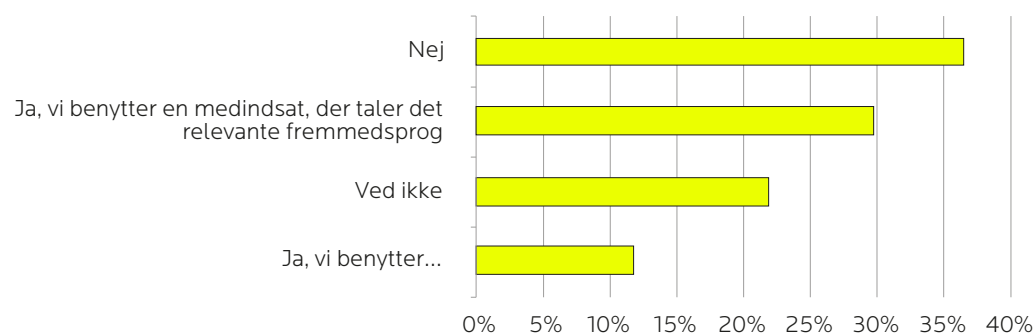
FIGUR – HVILKEN TYPE AF TOLK DER HYPPIGST ANVENDES

Hvilken type tolk er der hyppigst tale om, når der bliver anvendt tolk ved indsættelsessamtalen? (N=154)

Adspurgt om der benyttes andre 'hjælpe midler' end en tolk ved indsættelsessamtalen, ser svarfordelingen således ud: 37 pct. svarer "Nej", 30 pct. "Ja, vi benytter en medindsat, der taler det relevante fremmedsprog", 22 pct. "Ved ikke" og 12 pct. "Ja, vi benytter...". Her nævnes bl.a. Google Translate, dagligdagsskemaer med billeder og pictogrammer.

FIGUR – OM DER BENYTTES ANDRE HJÆLPEMIDLER

Benytter I andre 'hjælpe midler' end en tolk ved indsættelsessamtaler? (N=179)

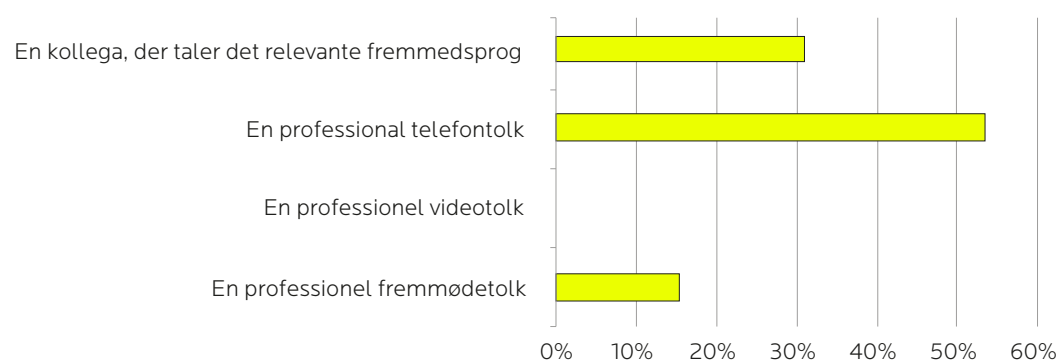
BILAG 7. HVILKE TOLKE ELLER HJÆLPEMIDLER DER ANVENDES VED LÆGEBESØG

ANVENDELSE AF TOLK VED LÆGEBESØG

Når indsatte udlændinge skal ses af en læge, og den indsatte ikke kan kommunikere med lægen, er praksis for, om der anvendes tolk, meget forskellig. (...)

Når der anvendes tolk ved lægebesøget, ser billedet ud til at være, at det oftest er en professionel telefontolk (54 pct.), alternativt en kollega, der taler det relevante fremmedsprog (31 pct.). Endelig svarer 16 pct., at der benyttes en professionel fremmødetolk. Videotolkning bliver der ikke gjort brug af.

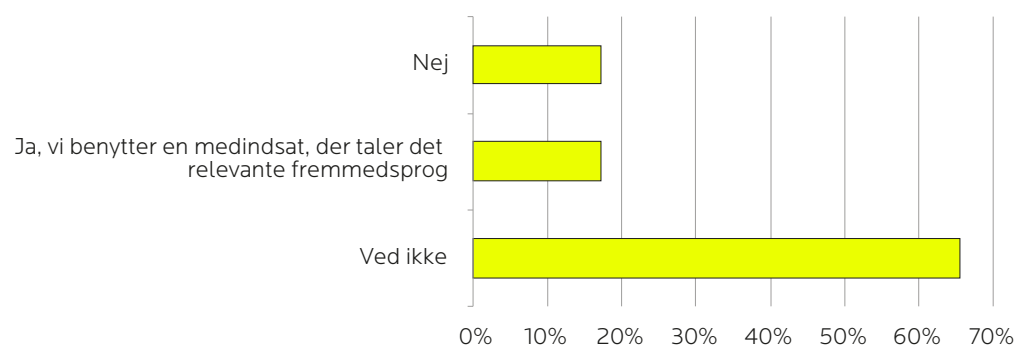
FIGUR – HVILKEN TYPE AF TOLK DER HYPPIGST ANVENDES

Hvilken type tolk er der hyppigst tale om, når den indsatte skal ses af en læge? (N=168)

Adspurgte om der benyttes andre 'hjælpemidler' end en tolk ved lægebesøget, ser svarfordelingen således ud: 17 pct. "Nej", 17 pct. "Ja, vi benytter en medindsat, der taler det relevante fremmedsprog", 65 pct. "Ved ikke".

FIGUR – OM DER BENYTTES ANDRE HJÆLPEMIDLER

Benytter I andre hjælpemidler end en tolk, når den indsatte skal ses af en læge? (N=162)

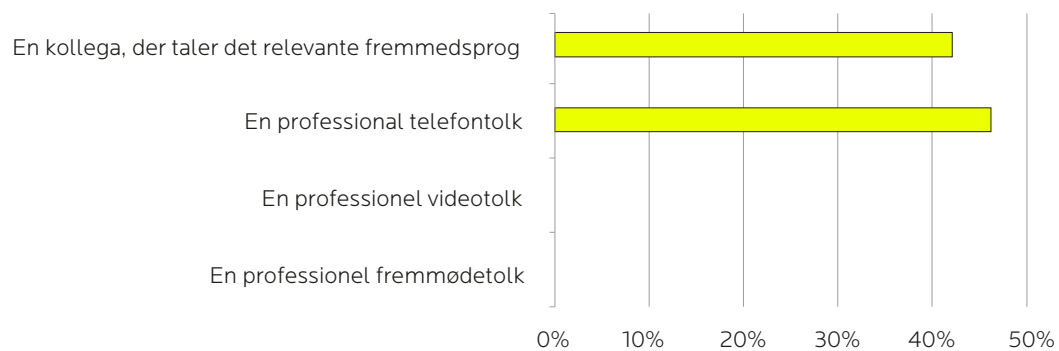
BILAG 8. HVILKE TOLKE ELLER HJÆLPEMIDLER DER ANVENDES VED BESØG HOS SYGEPLEJERSKEN

ANVENDELSE AF TOLK VED BESØG HOS SYGEPLEJERSKEN

Når indsatte udlændinge skal ses af en fængselssygeplejerske, ser vi et lignende mønster. Altså at praksis for, om der anvendes tolk, ser ud til at være meget forskellig. (...)

Når der anvendes tolk hos fængselssygeplejersken, ser billedet – som ifm. lægebesøg – ud til at være, at det oftest er en professionel telefontolk (46 pct.), alternativt en kollega, der taler det relevante fremmedsprog (42 pct.). Endelig svarer en meget lille andel, at der benyttes en professionel fremmødetolk, mens der praktisk talt ikke bliver gjort brug af videotolkning. Procentdel for fremmøde- og videotolk er udeladt grundet anonymitetshensyn.

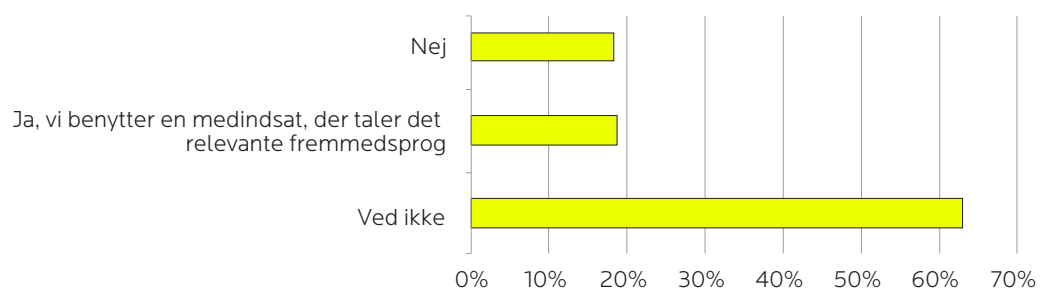
FIGUR – HVILKEN TYPE AF TOLK DER HYPPIGST ANVENDES

Hvilken type tolk er der hyppigst tale om, når den indsatte skal ses af en sygeplejerske? (N=145)

Adspurg om der benyttes andre 'hjælpemidler' end en tolk hos fængsels-sygeplejersken, ser svarfordelingen således ud: 18 pct. "Nej", 19 pct. "Ja, vi benytter en medindsat, der taler det relevante fremmedsprog", 63 pct. "Ved ikke".

FIGUR – OM DER BENYTTES ANDRE HJÆLPEMIDLER

Benytter I andre hjælpemidler end en tolk, når den indsatte skal ses af en sygeplejerske? (N=181)

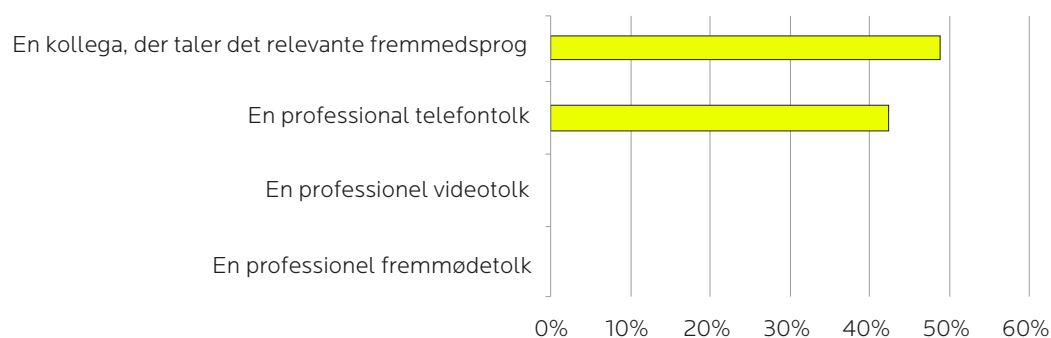
BILAG 9. HVILKE TOLKE ELLER HJÆLPEMIDLER DER ANVENDES IFM. IKENDELSE AF STRAFCELLE

ANVENDELSE AF TOLK IFM. IKENDELSE AF STRAFCELLE

I spørgeskemaet har respondenterne skullet svare på, om der bliver anvendt tolk, når en indsat bliver ikendt strafcelle eller lign., og man ikke kan forklare sanktionen pga. sprogbarrierer. (...).

Af et efterfølgende spørgsmål fremgår det, at når der faktisk anvendes tolk, anvendes hyppigst en kollega, der taler det relevante fremmedsprog (49 pct.). Næst hyppigst en professionel telefontolk (42 pct.), en professionel fremmødetolk og endelig en professionel videotolk (procentdel for de sidste to svarkategorier er udeladt grundet anonymitetshensyn).

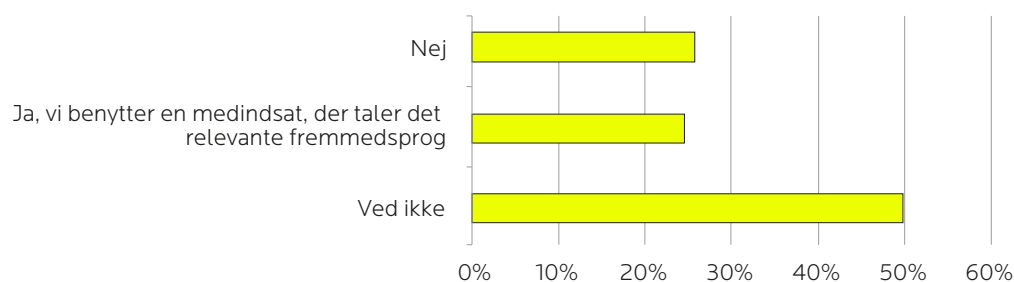
FIGUR – HVILKEN TYPE AF TOLK DER HYPPIGST ANVENDES

Hvilken type tolk er der hyppigst tale om, når den indsatte idømmes strafcelle eller lign.? (N=137)

Adspurgt om der benyttes andre 'hjælpemidler' end en tolk, når en indsat bliver ikendt strafcelle eller lign., fordeler svarene sig således: 50 pct. svarer "Ved ikke", 26 pct. svarer "Nej" og 25 pct. "Ja, vi benytter en medindsat, der taler det relevante fremmedsprog".

FIGUR – OM DER BENYTTES ANDRE HJÆLPEMIDLER

Benytter I andre hjælpemidler end en tolk, når den indsatte idømmes strafcelle eller lign. ? (N=179)

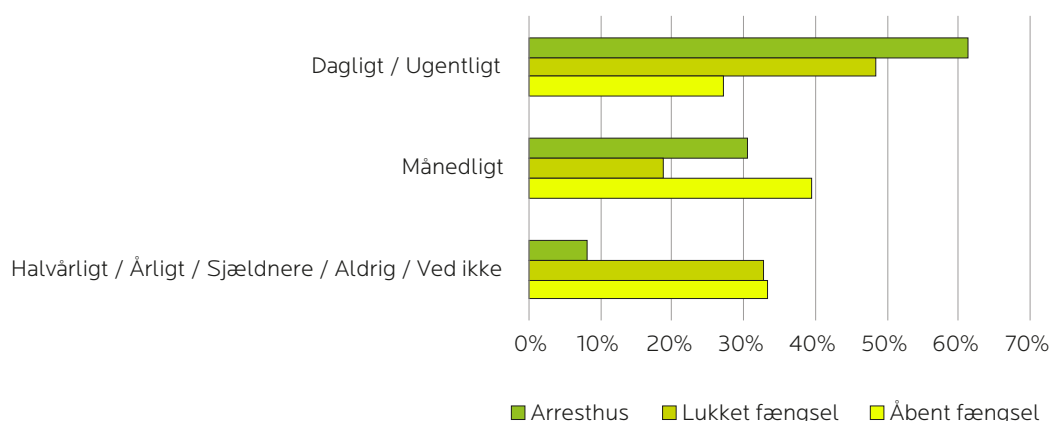
BILAG 10. FREKVENSEN FOR NYE INDSATTE, SOM ER VANSKELIGE AT KOMMUNIKERE MED, FORDI ANSATTE OG INDSATTE IKKE TALER SAMME SPROG, FORDELT PÅ INSTITUTIONSTYPE

SÆRLIGT I ARRESTHUSENE ANVENDES I MINDRE UDSTRÆKNING TOLKE IFM. STRAFCELLE

Kigger vi nærmere på tallene i spørgeskemaet finder vi, at det ikke mindst er i arresthusene, at der i mindre udstrækning anvendes tolke ifm. strafcelle. (...).

Arresthusene er samtidig den institutionstype, der i størst omfang modtager nye indsatte, som er vanskelige at kommunikere med, fordi ansatte og indsatte ikke taler samme sprog.

FIGUR – FREKVENSEN FOR NYE INDSATTE SOM ER VANSKELIGE AT KOMMUNIKERE MED, FORDI ANSATTE OG INDSATTE IKKE TALER SAMME SPROG, FORDELT PÅ INSTITUTIONSTYPE

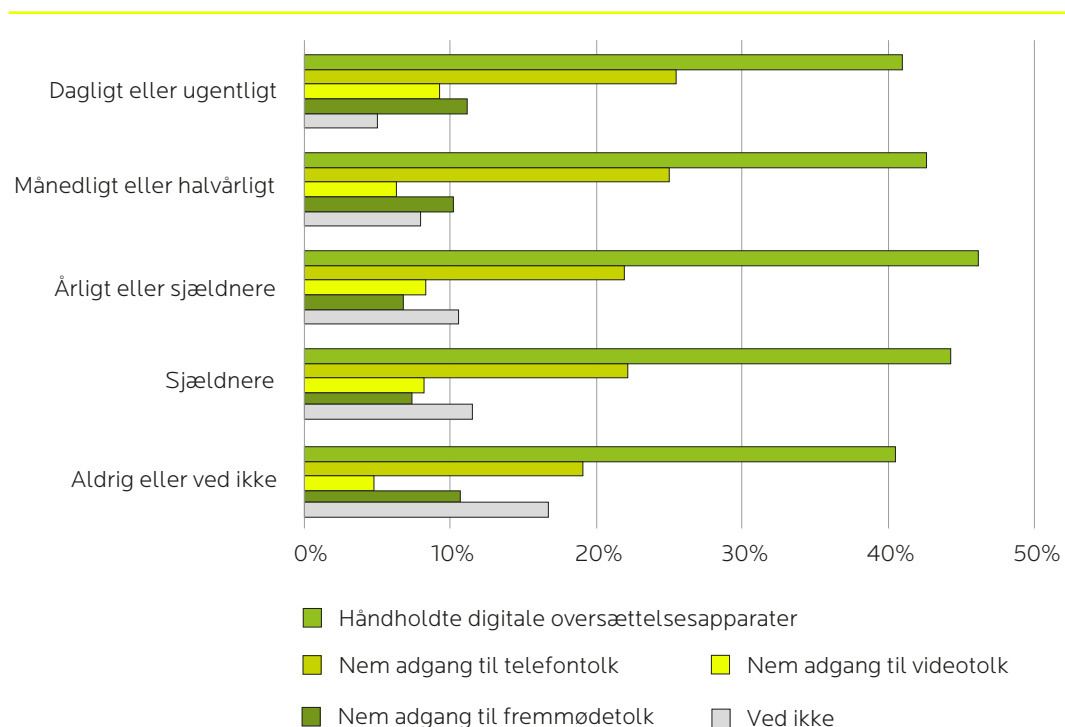
"Hvor ofte kommer der nye indsatte i det arresthus eller fængsel, hvor du arbejder, som ikke forstår dig, fordi I taler forskellige sprog?" krydset med "I hvilken type institution arbejder du?" (N=280)

BILAG 11. HYPPIGHED AF KONTAKT MED INDSATTE, DER ENDER I KONFLIKT (SOM FØLGE AF KOMMUNIKATIONSBARRIERER), FORDELT PÅ FORSLAG TIL, HVAD DER KUNNE LETTE KOMMUNIKATIONEN MELLEM FÆNGSELSBETJENTENE OG DE INDSATTE

HÅNDHOLDTE DIGITALE OVERSÆTTESAPPARATER

Ønsket om håndholdte digitale oversættelsesapparater lader til at være gennemgående. Dykker vi ned i tallene ser vi, at ønsket er uafhængigt af, hvor ofte respondenterne havner i konflikter med de indsatte på baggrund af barrierer i kommunikationen. Således peger tallene i retning af, at fængselsbetjente generelt og uafhængigt af det erfarne konfliktniveau med indsatte udlændinge efterlyser løsninger, der gør det nemmere at kommunikere med denne gruppe af indsatte.

FIGUR – HYPPIGHED AF KONTAKT MED INDSATTE DER ENDER I KONFLIKT (SOM FØLGE AF KOMMUNIKATIONSBARRIERER) FORDELT PÅ FORSLAG TIL, HVAD DER KUNNE LETTE KOMMUNIKATIONEN MELLEM FÆNGSELSBETJENTENE OG DE INDSATTE

"Hvor ofte ender din kontakt med indsatte i en konflikt, fordi I taler forskellige sprog, og ingen kan hjælpe med at oversætte?" krydset med "Hvad kunne lette kommunikationen mellem dig og de indsatte, som ikke forstår dig, fordi I taler forskellige sprog?"

BILAG 12. HJÆLPEMIDLER, DER KAN LETTE KOMMUNIKATIONEN

Fra undersøgelsen ved vi, at langt fra alle fængselsbetjente i dag har adgang til/ anvender håndholdte digitale oversættelsesapparater. Adspurgt, hvor ofte man anvender et håndholdt digitalt oversættelsesapparat, svarer 61 pct. således aldrig, mens 29 pct. svarer, at det har de ikke adgang til. Om de 61 pct. lige så godt kunne have svaret, at det har de ikke adgang til, ved vi ikke, men indtrykket er, at håndholdte digitale oversættelsesapparater indtil videre kun er tilgængelige i udrejsecentre.

UNDERSØGELSE AF KOMMUNIKATION MED UDENLANDSKE INDSATTE

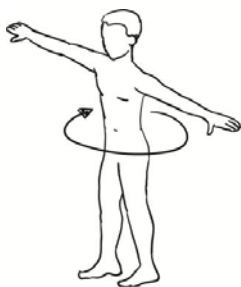
Hvor ofte anvender du følgende hjælpemidler for at lette kommunikationen mellem dig og en indsat?

	Har ikke adgang til		Dagligt / Ugentligt		Månedligt		Halvårligt		Sjældnere		Aldrig		Ved ikke	
En kollega, der taler det relevante fremmedsprog	17%	69	15%	62	19%	74	12%	46	21%	82	12%	46	5%	18
En medindsat, der taler det relevante fremmedsprog	5%	19	38%	154	23%	93	14%	54	13%	52	4%	16	3%	12
Google Translate eller lign. via stationær PC	5%	20	20%	82	21%	82	13%	51	17%	67	22%	87	2%	9
Et håndholdt digitalt oversættelsesapparat	29%	116	2%	8	2%	6	1%	4	3%	12	61%	239	3%	10
En professionel telefontolk	13%	53	4%	15	12%	47	12%	49	22%	85	35%	137	2%	9
En professionel videotolk	18%	70	1%	3	2%	9	3%	10	11%	44	61%	242	4%	17
En professionel fremmøde-tolk	12%	49	2%	10	9%	35	7%	28	21%	85	44%	174	4%	16

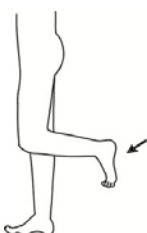
BILAG 13. PEGEKORT TIL KROPSVISITATION - KRIMINALFORSORGEN

Dansk

Kropsvisitation

Drej rundt, mens du holder armene ud til siden.

Stå på ét ben, så din fodsål kan ses.

Stå på det andet ben, så din anden fodsål kan ses.

Løft armen, så din armhule kan ses.

Løft den anden arm, så din anden armhule kan ses.

Løft op i dit hår, så man kan se, om du har noget gemt i håret.

Har du paryk, skal du tage den af, så personalet kan undersøge den.

Dansk

Kropsvisitation – Ved særlig mistanke

Hvis personalet har mistanke om, at du har gemt noget mellem ballerne, kan de bede dig om at sætte dig på hug.

Personalet undersøger dig IKKE med hænderne, men kun ved at kigge på dig.

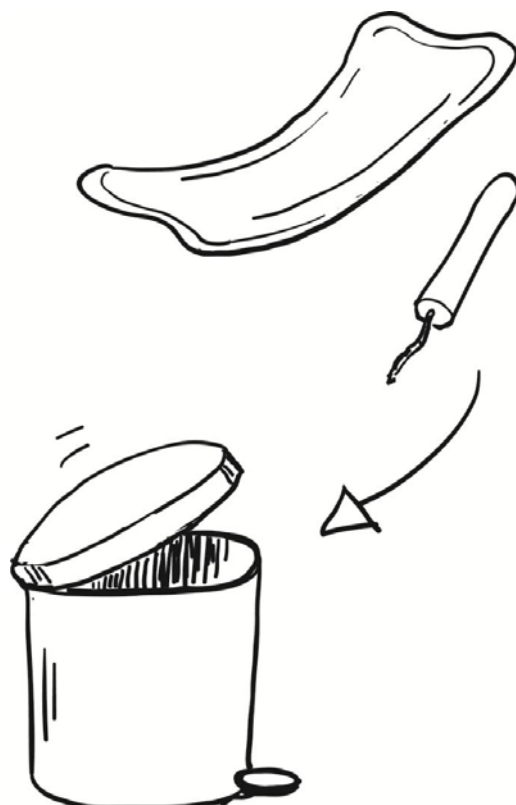

Åbn munden og løft tungen, så det kan ses, om du har noget i munden.

Personalet undersøger dig IKKE med hænderne, men kun ved at kigge på dig.

Dansk

Kropsvisitation

Smid hygiejnebind og/eller tampon ud.

Du får udleveret nye produkter, når visitationen er færdig.

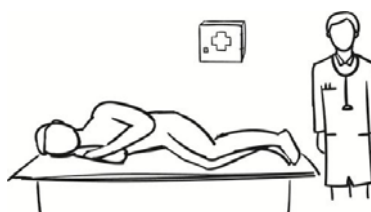
Dansk

Kropsvisitation – Ved særlig mistanke

Personalet har en særlig mistanke om, at du har gemt noget i maven eller endetarmen (eller i skeden, hvis du er kvinde).

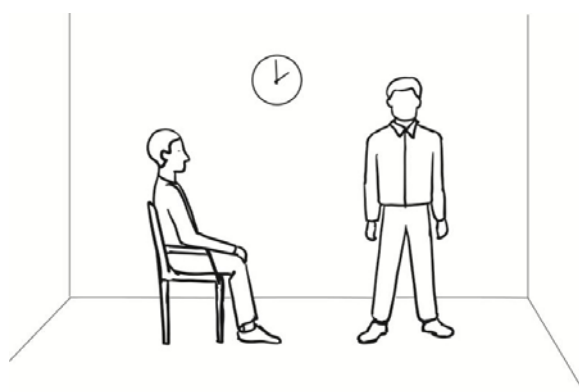
Du skal derfor undersøges nærmere af en læge.

Personalet undersøger dig IKKE, det er kun en læge, der må det.

Hvis du ikke vil undersøges af en læge, skal du være i et værelse, indtil du har haft afføring.

Afføringen vil blive undersøgt af personalet. Du vil blive overvåget, indtil du har haft afføring.

NOTER

- 1 <https://www.retsinformation.dk/eli/mt/2010/106>
- 2 For en nærmere beskrivelse, se afsnit 1.2 om "Andelen af udlændinge i danske arresthuse og fængsler".
- 3 For overskuelighedens skyld anvender vi i denne rapport i hovedsagen begrebet fængselsbetjente om ansatte i arresthuse og fængsler, om end undersøgelsen også dækker værk mestre, transportbetjente, institutionsmedarbejdere og uniformerede ledere.
- 4 <https://www.retsinformation.dk/eli/mt/2010/106>
- 5 Sproget kan være dansk eller fx engelsk, fransk eller spansk.
- 6 I cirkulæreskrivelsen nævnes det, at anvendelse af tolk særligt overvejes ved:
 - Indsættelsen
 - Disciplinærstraf (fx straffelse), dvs. i tilfælde, hvor den indsatte efter reglerne skal have adgang til at udtale sig, inden der træffes afgørelse
 - Udelukkelse fra fællesskab
 - Overførsel fra åben til lukket institution
 - Frakendelse af udgangstilladelseHerudover nævnes:
 - Tvangsindgreb (fx visitation)
 - Anbringelse i sikringscelle
 - Anvendelse af håndjern mv.
 - Lægeligt tilsyn og behandling
- 7 "Forholdene i kriminalforsorgens institutioner i COVID-19-perioden", Folketingets Ombudsmand, 3. juli 2020. https://www.ombudsmanden.dk/find/inspektioner/alle_inspektioner/kriminalforsorgens_institutioner/pdf
- 8 "Varetægtsfængsling – Danmarks hårdeste straf?", Peter Scharff Smith og Janne Jakobsen, 2017. Djøfs Forlag.
- 9 Se evt. Smith og Jakobsen, 2017, s. 173-4, samt FT-svar fra april 2020: [REU, Alm.del - 2019-20 - Endeligt svar på spørgsmål 1141: Spm. om hvordan det forløber med aftalen om at lade udenlandske kriminelle, der har begået kriminalitet i Danmark, afsones i et andet land end Danmark, til justitsministeren.](#) Se endvidere [Forslag til lov om tillægsbevilling for finansåret 2020 \(fm.dk\)](#), s. 752, hvoraf det fremgår, at der blev afsat en reserve på 20 mio. kr. til etablering af fængselspladser i udlandet. Der er dog ikke i skrivende stund indgået en konkret aftale med et tredjeland om leje af fængselspladser.
- 10 Smith og Jakobsen, 2017, s. 172.
- 11 Notatet "Etnicitet og statsborgerskab", Justitsministeriet, Direktoratet for Kriminalforsorgen, Koncernledelsessekretariatet, juli 2020, rev. september 2020, s. 1. <https://www.kriminalforsorgen.dk/wp-content/uploads/2020/11/etnicitet-og-statsborgerskab-juli-2019-revideret-september-2020.pdf>
- 12 "Statistik 2019", Kriminalforsorgen. <https://www.kriminalforsorgen.dk/wp-content/uploads/2020/08/kriminalforsorgens-statistik-2019.pdf>
- 13 Dog med undtagelse af udviklingen fra 2011 til 2012, hvor der er registreret 10 personer mere. I 2013 er antallet dog atter væsentligt under antallet i 2011.
- 14 Notatet "Etnicitet og statsborgerskab", Justitsministeriet, Direktoratet for Kriminalforsorgen, Koncernledelsessekretariatet, juli 2020, rev. september

- 2020 (<https://www.kriminalforsorgen.dk/om-os/tal-og-fakta/statistik/>), tabel 6, og "Årlig statistikberetning 2019" (19-07-2021), Kriminalforsorgen (<https://www.kriminalforsorgen.dk/wp-content/uploads/2020/08/kriminalforsorgens-statistik-2019.pdf>), tabel 10.1 (19-07-2021).
- 15 Notatet "Etnicitet og statsborgerskab", Justitsministeriet, Direktoratet for Kriminalforsorgen, Koncernledelsessekretariatet, juli 2020, rev. september 2020, s. 7. <https://www.kriminalforsorgen.dk/wp-content/uploads/2020/11/etnicitet-og-statsborgerskab-juli-2019-revideret-september-2020.pdf>
- 16 Lov nr. 641 af 8. juni 2016: Styrket indsats mod mobiltelefoner i fængsler m.v.
- 17 <https://www.justitsministeriet.dk/sites/default/files/media/Pressemeddelelser/pdf/2016/Rapport%20Jamming.pdf>
- 18 "Evaluering af lov nr. 641 af 8. juni 2016: Styrket indsats mod mobiltelefoner i fængsler m.v. – EN KVALITATIV UNDERSØGELSE AF PH.D., CAND.SCIENT. SOC. LINDA KJÆR MINKE", JURIDISK INSTITUT, SYDDANSK UNIVERSITET, 2019: https://www.justitsministeriet.dk/sites/default/files/media/Arbejdsomraader/Forskning/Forskningspuljen/2020/evaluering_lov_om_mobiltelefoner.pdf
- 19 "Strafcelle – der ikendes for en række forseelser opregnet i § 68 i straf-fuldbyrdsloven (sfb.), bl.a. besiddelse af euforiserende stoffer, hærværk og vold – indebærer, at den indsatte isoleres i 23 timer i døgnet i en fængselscelle uden adgang til fællesskab med andre indsatte i op til fire uger. § 68-foerseelserne udgør ofte også et brud på straffeloven, som bliver meldt til politiet og retsforfulgt. Den indsatte risikerer således foruden strafcellen også at blive idømt en ny yderligere straf ved domstolene." (Uddrag af artiklen "Strafcelle – isolation af indsatte i danske fængsler", Peter Vedel Kessing, Juristen nr. 2, 2019, s. 51).
- 20 "Strafcelle – isolation af indsatte i danske fængsler", Peter Vedel Kessing, Juristen nr. 2, 2019, s. 51-52.
- 21 If. De Europæiske Fængselsregler, regel 59, har indsatte ved ikendelse af disciplinærstraffe – herunder strafcelle – fx ret til på et sprog, som de forstår, omgående at blive underrettet detaljeret om arten af anklagerne mod dem. Denne ret findes ikke i de danske procesregler, hvor indsatte alene har ret til at blive gjort bekendt med, hvad der er indberettet, og hvad der i hovedtræk er fremkommet under evt. afhøringer. De Europæiske Fængselsregler siger endvidere, at indsatte har ret til gratis bistand fra en tolk, hvis de ikke forstår eller taler det sprog, der anvendes ved forhøret. En rettighed, som ej heller eksisterer i det danske regelsæt. ("Strafcelle – isolation af indsatte i danske fængsler", Peter Vedel Kessing, Juristen nr. 2, 2019, s. 56).
- 22 https://menneskeret.dk/files/media/dokumenter/udgivelser/ligebehandling_2015/tolkning_retsvaesenet_2015.pdf
- 23 Se Suso Musa 23/7 2013, pr. 117, Ladent 18/3 2008, pr. 64-65, og A.H. and J.K. v. Cyprus 21/7 2015, pr. 224.
- 24 Se Peer Lorenzen m.fl., "Den Europæiske Menneskerettighedskonvention med kommentarer", bind 1, 2011, s. 204. Se også Mkhitarian 2/12 2008, pr. 50, og Kudla 26/10 2000, pr. 93-94.
- 25 Se Poltoratskiy 29/4 2003, pr. 148.
- 26 Se Rooman 31/1 2019, pr. 241.

- 27 Se Jens Elo Rytter, "Individets grundrettigheder", 2021, Karnov, 4. udgave. s. 210f.
- 28 Se Den Europæiske Menneskerettighedskonvention artikel 6, stk. 3, litra e.
- 29 Se også Jon Fridrik Kjølbro, "Den Europæiske Menneskerettighedskonvention for praktikere", 5. udgave, 2020, s. 784f.
- 30 Se Ministerkomitéens rekommandation, Rec(2006)2 og Rec(2012)12. EU har endvidere vedtaget en række direktiver om individets rettigheder i straffesager, herunder Direktiv 2010/64/EU om retten til tolke- og oversætterbistand i straffesager (i det flg. tolkedirektivet). Tolkedirektivet er omfattet af Danmarks retsforbehold, og det er derfor ikke bindende for eller finder anvendelse i Danmark.
- 31 <https://www.coe.int/en/web/human-rights-rule-of-law/-/revised-european-prison-rules-new-guidance-to-prison-services-on-humane-treatment-of-inmates>
- 32 Se bl.a. justitsministerens svar af 8/10 2019 på Folketingsspørgsmål 294. Kan ses her: <https://www.ft.dk/samling/20182/almdel/reu/spm/294/svar/1596295/2086692/index.htm>
- 33 "Recommendation Rec(2006)2-rev of the Committee of Ministers to member States on the European Prison Rules".
- 34 Vedtaget af Ministerkomitéen på Stedfortræderkomitéens 952. møde 11. januar 2006.
- 35 For oversættelse af Ministerkomitéens Rec(2006)2-rev, se: https://www.kff.dk/fileadmin/_migrated/content_uploads/DanishEPR.pdf
- 36 Se CoE-kommentaren til kapitel 2, pkt. 8. https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805ca138
- 37 Se "Recommendation CM/Rec(2012)12", pkt. 21.3.
- 38 Se "Recommendation CM/Rec(2012)12", pkt. 21.5, samt CoE-kommentaren til dette pkt. https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805ca138
- 39 Se CoE-kommentaren til dette pkt. https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805ca138
- 40 Lovbekendtgørelse nr. 1333 af 9. december 2019 om fuldbyrdelse af straf m.v.
- 41 Lovbekendtgørelse nr. 433 af 22. april 2014. Forvaltningsloven.
- 42 Se fra ombudsmandens praksis FOB 1990.240, hvor ombudsmanden udtalte, at efter forvaltningslovens § 7, stk. 1, og almindelige forvaltningsretlige grundsætninger bør forvaltningsmyndighederne i almindelighed sikre sig, at de bliver forstået af udlændinge, hvis sager de behandler. <https://www.retsinformation.dk/eli/fob/1990/240>
- 43 Se Cirkulæreskrivelse nr. 106 af 22. december 2010 om tolkning. Informationen ligger nu også på Kriminalforsorgens hjemmeside. Se hhv. <https://www.kriminalforsorgen.dk/straf/faengsel/varetaegt/> og <https://www.kriminalforsorgen.dk/straf/faengsel/afsoning-af-faengselsdom/>.
- 44 Tolkefortegnelsen er lavet som en hjælp til myndighederne, så de hurtigt og nemt kan finde en tolk, som skal løse opgaver for myndighederne på Justitsministeriets eller Udlændinge- og Integrationsministeriets område. Optagelse på tolkelisten

sker via ansøgningsformular på politiets hjemmeside. <https://politi.dk/virksomheden/rigspolitiets-tolkefortegnelse>. Rigspolitiets tolkefortegnelse er inddelt i tre kategorier, som beskrevet nedenfor. Rigspolitiets tolkefortegnelse er reguleret af Forsyningsikkerhedsplanen af 10. december 2019.

Kategori 1: Statsautoriserede translatører: Statsautoriserede translatører og andre tolke med en tilsvarende videregående sproglig uddannelse.

Kategori 2: Statsprøvede tolke: Statsprøvede tolke, der har gennemgået den toårige deltidsuddannelse under Åben Uddannelse på Handelshøjskolen i København eller Aarhus.

Kategori 3: Øvrige tolke: Øvrige tolke, herunder tolke, der har gennemgået grunduddannelsen som social og medicinsk tolk på Handelshøjskolen.

45 Se Cirkulæreskrivelse nr. 106 af 22. december 2010 om tolkning, s. 2.

46 Kriminalforsorgens personale har tidligere på Kriminalforsorgens intranet under "Indsatte og Klienter – Tolkning" haft adgang til at se, hvilke tolke der har været godkendt af politiet. Rigspolitiets tolkefortegnelse er ikke længere tilgængelig på intranettet grundet GDPR-mæssige hensyn og er, if. Kriminalforsorgen, i stedet sendt ud til samtlige institutioner og matrikler, som skal opbevare den sikkert og tilgængeligt for medarbejdere med arbejdsbetinget behov.

47 Ministerkomitéens rekommandation, Rec(2006)2, kapitel 2, pkt. 38.3.

48 Ministerkomitéens rekommandation, Rec(2006)2, kapitel 4.

49 Følgeteksten lød: "SPØRGESKEMA OM KOMMUNIKATION MED UDENLANDSKE INDSATTE

Antallet af udlændinge i Kriminalforsorgens institutioner har været stødt stigende i en årrække. Samtidig er der mangel på fængselsbetjente. Med dette spørgeskema ønsker Institut for Menneskerettigheder og Fængselsforbundet at undersøge, hvordan man i Kriminalforsorgen kommunikerer med indsatte, der ikke taler dansk, engelsk eller et andet sprog, som de ansatte taler.

Vi håber, at du vil afsætte fem minutter, da vi har brug for din viden og erfaring. Din besvarelse vil være anonym, og data vil blive behandlet fortroligt. Svarfrist: Tirsdag den 20. april."

50 Udenlandske indsatte adgang til at kontakte deres ambassade i Danmark er ikke en del af undersøgelsen.

51 I analysen anvender vi konsekvent begrebet 'fængselsbetjente' eller 'respondenter' om respondenterne fra undersøgelsen, da denne faggruppe tegner sig for langt hovedparten af besvarelserne. Fordelingen mellem respondenterne er i undersøgelsen flg.: fængselsbetjent: 78 pct., værkemester: 9 pct., uniformeret leder: 8 pct., transportbetjent og institutionsmedarbejder: 5 pct.

52 En kortlægning af PTSD blandt fængselsbetjente m.fl. med titlen "Psykiske belastningsreaktioner hos polititjenestemænd og fængselsbetjente", som VIVE offentliggjorde i september 2020, viser, at fængselsbetjente er ekstremt pressede, og at en del af dem er i risiko for at udvikle PTSD. Således viser kortlægningen, at 27,1 pct. af de 2.896 fængselsbetjente, værkemestre og transportbetjente, der var ansat i Kriminalforsorgen, da undersøgelsen blev gennemført i december 2019, havde symptomer på enten PTSD, depression,

angst eller stress, og at 13,5 pct. opfyldte diagnosekriterierne for PTSD. Til sammenligning er forekomsten af PTSD i befolkningen i europæiske lande, if. kortlægningen, målt til omkring 2-3 pct.

- 53 Institutionstype er af anonymitetshensyn ikke angivet.
- 54 Af anonymitetshensyn er titel og institution ikke angivet.
- 55 Grundet mobilforbuddet må vi formode, at Google Translate anvendes fra en stationær PC eller fastnettelefon eller lign.
- 56 "Kompetencen til at ikende disciplinærstraffe og strafcelle er placeret hos fængselsmyndighederne. Afgørelsen træffes under et såkaldt forhør af en forhørsleder [...]. Forhørslederen er typisk en fængselsbetjent, der har modtaget en to-dages forhørslederuddannelse suppleret af et forudgående e-læringsmodul og en efterfølgende sidemandsoplæring. I praksis foregår det på den måde, at en fængselsbetjent bliver opmærksom på, at en indsat har begået en § 68-forseelse, fx besiddelse af alkohol/euforiserende stoffer, vold eller hærværk. Betjenten skriver rapport om forholdet, som bliver lagt til en forhørsleder. [...] Forhørslederen afholder efter forberedelse af sagen forhør med den indsatte. Forhøret foregår på den indsatte celler – eller i et særligt forhørslokale – hvor forhørslederen indfinder sig og informerer den indsatte om anklagen og hans/hendes rettigheder [...]" (Uddrag af artiklen "Strafcelle – isolation af indsatte i danske fængsler", Peter Vedel Kessing, Juristen nr. 2, 2019, s. 53).
- 57 Respondenter fra institutionstyperne udrejsecenter, transportenhed eller 'med tilsynsklienter' optræder ikke i delanalysen, da anvendelse af de – i sagens natur – relativt få besvarelser fra disse institutionstyper ville konflikte med et anonymitetshensyn.
- 58 "Kriminalforsorgen Hovedstaden har oplyst, at ledelsen i Udlændingecenter Ellebæk har sat fokus på at øge brugen af tolkebistand og har meldt ud til det uniformerede personale, at der altid skal rekvireres tolkebistand, når dette skønnes nødvendigt for at undgå misforståelser mellem de frihedsberøvede og personalet. Ligeledes har udlændingecentret indkøbt håndholdte digitale oversættelsesapparater, der blev taget i brug primo april 2020. Oversættelsesapparaterne er til rådighed på centret og kan frit benyttes af alle personalegrupper til at kommunikere med de frihedsberøvede." <https://www.ft.dk/samling/20191/almdel/reu/spm/1502/svar/1685981/2238410.pdf>. Kriminalforsorgen har forud for rapportens offentliggørelse bemærket flg.: "For så vidt angår Institut for Menneskerettigheders anbefaling om at indkøbe oversættelsesapparater, skal det bemærkes, at der på Udlændingecenter Ellebæk i foråret 2020 blev taget digitale oversættelsesapparater af mærket 'Travis Touch Go' i brug til afprøvning. Forsøget med disse digitale oversættelsesapparater var foranlediget af mobilforbuddet fra 2016, og de nye digitale oversættelsesapparater, som bliver afprøvet, kan fungere offline, og er således ikke i strid med mobilforbuddet. Område Hovedstaden er ved at afklare mulighederne for at udbrede digitale oversættelsesapparater til andre institutioner i deres område, og senest er der indkøbt 10 digitale oversættelsesapparater af et andet mærke, som skal afprøves i Vestre Fængsel. Direktoratet følger sagen med henblik på at udbrede gode

løsningsmuligheder til resten af kriminalforsorgen. Det skal i øvrigt bemærkes, at oversættelsesapparaterne udelukkende anvendes med henblik på at styrke hverdagskommunikationen mellem de frihedsberøvede og personalet, og således ikke bliver brugt til situationer af tungere karakter, hvor misforståelser, som følge af mangelfuld tolkning, kan medføre retstab eller sundhedsrisici for den pågældende frihedsberøvede." Kriminalforsorgen, Center for Straffuldbyrdelse, notat, sagsnr. 21-40-0199, 27. august 2021.

- 59 Konflikt er defineret som "situationer, der spidser til, dog uden at det fører til magtanvendelse".
- 60 "Kriminalforsorgen Hovedstaden har oplyst, at ledelsen i Udlændingecenter Ellebæk har sat fokus på at øge brugen af tolkebistand og har meldt ud til det uniformerede personale, at der altid skal rekvireres tolkebistand, når dette skønnes nødvendigt for at undgå misforståelser mellem de frihedsberøvede og personalet. Ligeledes har udlændingecentret indkøbt håndholdte digitale oversættelsesapparater, der blev taget i brug primo april 2020. Oversættelsesapparaterne er til rådighed på centret og kan frit benyttes af alle personalegrupper til at kommunikere med de frihedsberøvede. <https://www.ft.dk/samling/20191/almdel/reu/spm/1502/svar/1685981/2238410.pdf>. Kriminalforsorgen har forud for rapportens offentliggørelse bemærket flg.: "For så vidt angår Institut for Menneskerettigheders anbefaling om at indkøbe oversættelsesapparater, skal det bemærkes, at der på Udlændingecenter Ellebæk i foråret 2020 blev taget digitale oversættelsesapparater af mærket 'Travis Touch Go' i brug til afprøvning. Forsøget med disse digitale oversættelsesapparater var foranlediget af mobilforbuddet fra 2016, og de nye digitale oversættelsesapparater, som bliver afprøvet, kan fungere offline, og er således ikke i strid med mobilforbuddet. Område Hovedstaden er ved at afklare mulighederne for at udbrede digitale oversættelsesapparater til andre institutioner i deres område, og senest er der indkøbt 10 digitale oversættelsesapparater af et andet mærke, som skal afprøves i Vestre Fængsel. Direktoratet følger sagen med henblik på at udbrede gode løsningsmuligheder til resten af kriminalforsorgen. Det skal i øvrigt bemærkes, at oversættelsesapparaterne udelukkende anvendes med henblik på at styrke hverdagskommunikationen mellem de frihedsberøvede og personalet, og således ikke bliver brugt til situationer af tungere karakter, hvor misforståelser, som følge af mangelfuld tolkning, kan medføre retstab eller sundhedsrisici for den pågældende frihedsberøvede. Derudover har kriminalforsorgen udviklet '**Billedbaserede informationsredskaber**' (BIBI), som i sin samlede nuværende udgave blev udrullet i starten af 2021. Redskabet er tiltænkt at kunne lette hverdagskommunikationen med klienterne omkring dagligdagssituationer, såsom dagsprogrammet eller en visitation. På nuværende tidspunkt er BIBI-redskaberne tilgængelig på 11 sprog (inkl. dansk), men kan udvides løbende med nyoversættelser. Vedhæftede bilag 1 er et pegekort til kropsvisitation på dansk." Kriminalforsorgen, Center for Straffuldbyrdelse, notat, sagsnr. 21-40-0199, 27. august 2021. (Se bilag 13 om "Pegekort til kropsvisitation – Kriminalforsorgen").

INSTITUT FOR
MENNESKE
RETTIGHEDER